

TITELBLADZIJDE

DE ECONOMISCHE SLAGKRACHT VAN DE ONDERNEMINGEN IN VLAANDEREN

**Economic Decision Power,
evolutie en ruimtelijk spreidingspatroon**

**Inge Brunello
Michael Goethals
Thierry Vergeynst**

**Stativaria 35
September 2005**

Samenstelling

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Administratie Planning en Statistiek
Inge Brunello
Michael Goethals
Thierry Vergeynst

Leescomité

Josée Lemaitre, Luc Bral, Luc Deschamps

Verantwoordelijke uitgever

Josée Lemaitre
Directeur-generaal
Boudewijnlaan, 30
1000 Brussel

Druk

Drukkerij Hendrix NV

Depotnummer D/2005/3241/193

Uitgave september 2005

Bestellingen

Caroline Temmerman
Tel. 02-553 57 84
Fax 02-553 58 08
E-mail: caroline.temmerman@azf.vlaanderen.be

VOORWOORD

De bedoeling van deze publicatie is een inzicht te krijgen in de financiële toestand en de prestaties van de ondernemingen per geografische entiteit. We doen dit door het toepassen van methoden van financiële analyse op de in Vlaanderen neergelegde en gepubliceerde jaarrekeningen. Hiermee bouwen we verder op een analysemethode die al eerder werd toegepast en waarvan de resultaten in 1999 werden bekend gemaakt in een publicatie van de administratie Planning en Statistiek (Stativaria 21, januari 1999).

Voor de afbakening van relevante geografische entiteiten grepen we terug naar administratieve en beleidsgebonden afbakeningen: het Vlaamse Gewest, de structuurgebieden zoals beschreven in het Ruimtelijke Structuurplan Vlaanderen, de centrumsteden die het onderwerp uitmaken van het stedenbeleid in Vlaanderen en ten slotte het gemeentelijke niveau.

Uit de analyse moet de economische dynamiek van een gebied tot uiting komen, eerst door gebruik te maken van indicatoren die een combinatie zijn van voorraad- en van stroomvariabelen en vervolgens door de bedrijfseconomische situatie in een meerjarenperspectief te beschrijven.

Voor de analyse zijn we afhankelijk van de beschikbaarheid van data. De administratie kocht de datasets aan voor Vlaanderen met ingang van 1996. APS ontsloot de bestanden dank zij heel wat programmeerwerk. Daarvoor onze dank aan Michael Goethals die expertise op gebied van het schrijven van scripts in een datawarehouse-omgeving kon combineren met een economische opleiding. De tabellen werden grondig en nauwgezet geanalyseerd door Inge Brunello, met ondersteuning van Thierry Vergeynst.

Uitgebreide tabellen met informatie tot op het niveau van de gemeenten, kunt u vinden op de website www.aps/vlaanderen.be

Josée Lemaître
directeur-generaal

INHOUDSTAFEL

1.	Inleiding	7
1.1	Wat is EDP?.....	7
1.2	Wat is de meerwaarde van EDP?.....	7
1.3	Welke bronnen worden gebruikt?.....	7
1.4	Welke soort indicatoren worden berekend en beschreven?	8
1.5	Welke databewerkingen worden toegepast?	14
1.6	Enige informatie over het aantal en de spreiding van de bedrijven in de analyse	15
1.7	Leeswijzer voor dit artikel	17
2.	Evolutie van economische slagkracht in het Vlaamse Gewest, periode 1996-2003	17
A.	Toegevoegde waarde ratio's	17
B.	Rendabiliteitsratio's	20
C.	Solvabiliteitsratio's	21
3.	Vergelijking van economische slagkracht volgens ruimtelijke structuurgebieden	23
A.	Toegevoegde waarde ratio's	23
B.	Rendabiliteitsratio's	26
C.	Solvabiliteitsratio's	27
4.	Vergelijking van de economische slagkracht tussen de 13 steden	30
5.	Financiële ratio's voor de Vlaamse gemeenten	36
A.	Algemeen	36
B.	Groepering van gemeenten	39

BIJLAGEN

1.	Overzicht van de besproken financiële ratio's voor de gebieden van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV), mediaanwaarden en aantallen, 1999-2003	42
2.	Overzicht van de besproken financiële ratio's voor de 13 centrumsteden, mediaanwaarden en aantallen, 1999-2003	47
	Producten administratie Planning en Statistiek	55

1. INLEIDING

1.1 Wat is EDP?

EDP is een acroniem voor “Economic Decision Power”. Het is een concept dat de *economische slagkracht van ondernemingen wil meten binnen een bepaald gebied*¹.

Aan de hand van financiële indicatoren en ratio's wordt gepeild naar het ‘succes’ van de onderzochte ondernemingen. Een onderneming kan maar succesvol genoemd worden als ze erin slaagt haar contractuele relaties met alle belanghebbende ‘stakeholders’ (klanten, leveranciers, personeel, overheid, crediteuren en aandeelhouders) op continue wijze te honoreren. Concreet kan dit geëvalueerd worden aan de hand van gepubliceerde informatie over de onderneming. EDP maakt zowel gebruik van voorraadgegevens (af te leiden uit de balans op het einde van het jaar) als van stroomvariabelen die de activiteiten tijdens het jaar in beeld brengen.

Belangrijk is dat de financiële prestaties toegerekend worden aan de locatie van de maatschappelijke zetel van de onderneming, zo dus ook de prestaties van eventuele (productie)vestigingen elders in het gewest of het land. Het gaat dus niet noodzakelijk om de financiële neerslag van werkzaamheden die werkelijk op een grondgebied van een regio plaatsvinden, maar wel om de financiële prestaties van locaties waar over belangrijke stappen van de onderneming beslist wordt, vandaar de benaming “Economic Decision Power”.

Bij deze geo-economische analyse wordt de bedrijfseconomische situatie bovendien in een *meerjarenperspectief* geschetst. Dit stelt ons in staat de richting en grootte van de veranderingen per indicator vast te stellen.

1.2 Wat is de meerwaarde van EDP?

Het concept gaat uit van de beslissingsstructuur van de ondernemingen en is als dusdanig een maat voor de economische slagkracht van een gebied.

Door het aanhouden van steeds dezelfde systematiek is het mogelijk om *benchmarks* uit te voeren met gelijkaardige gebieden en hogere aggregatieniveaus. In dit artikel bespreken we eerst de situatie op gewestniveau om nadien een vergelijkende studie te maken tussen ruimtelijke structuurgebieden en vervolgens tussen regionale centrumsteden. Het is een vrij eenvoudige techniek die toelaat de oefening op *regelde tijdstippen te herhalen*.

1.3 Welke bronnen worden gebruikt?

De Economic Decision Power wordt berekend op basis van een aantal *indicatoren*, gebaseerd op data afkomstig uit *jaarrekeningen die neergelegd worden in de balanscentrale van de Nationale Bank van België*. Deze gegevens worden verwerkt door Bureau van Dijk op de ‘Belfirst’ DVD's. In dit artikel wordt gebruik gemaakt van de DVD van november 2004, wat wil zeggen dat we een vrij volledig beeld hebben van de neergelegde jaarrekeningen vanaf 1996 tot en met 2003.

We moeten echter waarschuwen voor een aantal beperkingen. Enkel die ondernemingen die – wegens het boekhoudrecht – verplicht zijn een jaarrekening neer te leggen zijn in deze analyse opgenomen.

1 Een onderneming kan worden gedefinieerd als een organisatie waar productiefactoren samen een toegevoegde waarde voortbrengen, waaruit elk van deze factoren verder kan worden vergoed, of nog: een onderneming is een organisatie waar productiefactoren aangekochte goederen en diensten (input) omzetten in goederen en diensten met hogere toegevoegde waarde (output), die een afzet vinden tegen een door de markt aanvaarde prijs (Ooghe, H., en Van Wymeersch, C., 1994, Financiële analyse van de onderneming: theorie en toepassing op de jaarrekening, Kluwer Editorial, Zaventem.).

Het gaat om de meeste NV's, BVBA's en CV's. De grootte van het bedrijf bepaalt welk schema van de jaarrekening moet worden gebruikt.

Een onderneming wordt door het Wetboek van vennootschappen als *groot* beschouwd indien:

- haar gemiddeld personeelsbestand op jaarbasis meer dan 100 bedraagt of
- zij meer dan één van de volgende drempels overschrijdt:
 - jaargemiddelde van het personeelsbestand: 50
 - jaaromzet (exclusief BTW): 7.300.000 €
 - balanstotaal: 3.650.000 €

Grote ondernemingen moeten het *volledige* schema gebruiken. Kleine ondernemingen voldoen niet aan bovenstaande criteria en moeten het *verkorte* schema gebruiken. Dit onderscheid is van belang daar sommige ratio's iets anders gedefinieerd worden naargelang het gehanteerde schema.

Dit wil zeggen dat een aantal belangrijke categorieën zoals natuurlijke personen die handelaar zijn en openbare instellingen die geen commerciële functie vervullen, niet voorkomen in het bestand. Ter illustratie: de kleinere individuele ondernemingen maken iets meer dan de helft van het aantal BTW-plichtigen uit, tegenover ongeveer 40% voor de NV's en BVBA's samen. Het ontbreken van de overheidsinstellingen is van groter belang voor de 13 centrumsteden: immers 20% van de bezoldigde tewerkstelling in deze steden situeerde zich in de sectoren van de overheid en het onderwijs. Voor de rest van het Vlaamse Gewest was dit 16% (RSZ, toestand 30/6/2002).

De geografische entiteit die in de jaarrekening wordt opgenomen is de gemeente waar een bedrijf haar hoofdzetel heeft. Dit betekent niet noodzakelijk dat het bedrijf ook daar haar economische activiteit uitoefent.

1.4 Welke soort indicatoren worden berekend en beschreven?

Er wordt gebruik gemaakt van twee soorten variabelen.

Ten eerste zijn er de *voorraadgrootheden*. Dit zijn balansposten uit de jaarrekening die de toestand op het einde van het boekjaar weergeven (als het ware een 'foto' van de onderneming).

Ten tweede wordt er ook gewerkt met *stroomvariabelen*. Dit zijn de posten uit de resultatenrekening van de jaarrekening die een beeld geven van de activiteit van de onderneming gedurende het boekjaar.

In dit artikel bespreken we de indicatoren voor de laatste acht (niveau Vlaamse Gewest) of vijf (subindelingen Vlaamse Gewest) bekende kalenderjaren namelijk 1996 (of 1999) – 2003. Een boekjaar komt niet noodzakelijk overeen met een kalenderjaar. Sommige bedrijven hanteren een boekjaar dat korter of langer is. Daarom zijn alle stroomvariabelen die op meer of op minder dan 12 maanden betrekking hebben omgerekend naar één jaar (twaalf maanden).

In deze EDP-oefening worden tien ratio's² (1-10) aangemaakt die in drie types (A-B-C) kunnen ingedeeld worden: toegevoegde waarde ratio's, rendabiliteit- of winstgevendheidsratio's en solvabiliteitsratio's.

De definities worden besproken in wat volgt. Telkens worden ook de codes van de jaarrekeningschema's weergegeven ten einde de indicatoren éénduidig te definiëren.

² Een ratio is een verhoudingsgetal tussen twee of meer gegevens van balans en/of resultaatrekening die met elkaar in relatie staan. Ratio's laten toe de financiële situatie beter te begrijpen dan uit analyse van de basisgegevens van de balans en resultaatrekening alleen zou volgen.

A. Toegevoegde waarde ratio's

Dit is de mate waarin een onderneming er in slaagt, voldoende waarde toe te voegen aan de aangekochte goederen en diensten.

1. Bruto Toegevoegde waarde / werknemer

Deze ratio geeft weer hoeveel waarde de werknemers van een onderneming toevoegen aan aangekochte en verbruikte goederen en diensten en is m.a.w. een maatstaf voor de productiviteit van een bedrijf.

- **VOL³: Bruto Toegevoegde Waarde / gemiddeld personeelsbestand**
 $(70+74-740+71+72-60-61) / 9090$

70: Omzet
 74: Andere Bedrijfsopbrengsten
 740: Exploitatie subsidies
 71: Wijziging goederen in bewerking, gereed product en bestellingen in uitvoering
 72: Geproduceerde Vaste Activa
 60: Handelsgoederen, grondstoffen en hulpstoffen
 61: Diensten en diverse goederen
 9090: Gemiddeld personeelsbestand

- **VKT⁴: Bruto Toegevoegde Waarde / gemiddeld personeelsbestand**
 $(70 - 60/61) / 9090$

70: Omzet
 60/61: Handelsgoederen, grondstoffen, diensten en diverse goederen
 9090: Gemiddeld personeelsbestand

2. Bruto Toegevoegde Waarde / Omzet

Deze indicator wordt ook 'bruto toegevoegde waardemarge' genoemd en duidt op de verticale integratie van de productiekolom. Een hoge waarde is een teken van productie van goederen of diensten met relatief veel toegevoegde waarde waarvoor de prijsconcurrentie minder speelt.

Bij ondernemingen die het verkort schema hanteren is 'omzet' een facultatieve vermelding. In twee derden van de jaarrekeningen ontbreekt deze variabele. De ratio kan in deze gevallen dan ook niet berekend worden.

- **VOL: $70+74-740+71+72-60-61) / (70)$**

70: Omzet
 74: Andere Bedrijfsopbrengsten
 740: Exploitatie subsidies
 71: Wijziging goederen in bewerking, gereed product en bestellingen in uitvoering
 72: Geproduceerde Vaste Activa
 60: Handelsgoederen, grondstoffen en hulpstoffen
 61: Diensten en diverse goederen

- **VKT: $(70 - 60/61) / (70)$**

70: Omzet
 60/61: Handelsgoederen, grondstoffen, diensten en diverse goederen

³ VOL: grote ondernemingen moeten het volledige schema gebruiken.

⁴ VKT: kleine ondernemingen moeten het verkort schema gebruiken.

3. Investerings / Bruto Toegevoegde Waarde

Dit is een algemene maat voor de omvang van de investeringen.

- **VOL: 8169 / (70+74-740+71+72-60-61)**

- 8169: Aanschaffingen m.i.v. Materiële Vaste Activa
- 70: Omzet
- 74: Andere Bedrijfsopbrengsten
- 740: Exploitatie subsidies
- 71: Wijziging goederen in bewerking, gereed product en bestellingen in uitvoering
- 72: Geproduceerde Vaste Activa
- 60: Handelsgoederen, grondstoffen en hulpstoffen
- 61: Diensten en diverse goederen

- **VKT: 8169 / (70 – 60/61)**

- 8169: Aanschaffingen m.i.v. Materiële Vaste Activa
- 70: Omzet
- 60/61: Handelsgoederen, grondstoffen, diensten en diverse goederen

4. Arbeidsintensiteit

Deze ratio weerspiegelt het aandeel van de personeelskosten in de bruto toegevoegde waarde.

Een hoog percentage wil zeggen dat de onderneming arbeidsintensief is, en de personeelslast een groot deel van de bruto toegevoegde waarde opslorpt. Een te hoge loonlast kan een negatieve invloed hebben op de werkgelegenheid op lange termijn. Het bedrijf kan dan opteren voor arbeidsbesparende productiewijzen zoals machines.

- **VOL: Aandeel personeelskost / Bruto Toegevoegde Waarde**
(62+635) / (70+74-740+71+72-60-61)

- 62: Bezoldiging, Sociale lasten en Pensioenen
- 635: Voorzieningen voor risico's en kosten
- 70: Omzet
- 74: Andere Bedrijfsopbrengsten
- 740: Exploitatie subsidies
- 71: Wijziging goederen in bewerking, gereed product en bestellingen in uitvoering
- 72: Geproduceerde Vaste Activa
- 60: Handelsgoederen, grondstoffen en hulpstoffen
- 61: Diensten en diverse goederen

- **VKT: Aandeel personeelskost / Bruto Toegevoegde Waarde**
(62) / (70 – 60/61)

- 62: Bezoldiging, Sociale lasten en Pensioenen
- 70: Omzet
- 60/61: Handelsgoederen, grondstoffen, diensten en diverse goederen

Bij de berekening van de bruto toegevoegde waarde en de personeelskosten per werknemer is het belangrijk te vermelden dat – overeenkomstig de jaarrekeningwetgeving – vanaf het boekjaar 1996 enkel de werknemers die ingeschreven zijn in het personeelsregister, worden beschouwd als personeelsleden. De uitzendkrachten, de ter beschikking van de onderneming gestelde personen en de personen die in de onderneming werken onder het statuut van zelfstandigen (bestuurders en werkende vennoten die aan de sociale zekerheid de bijdrage van een zelfstandige betalen) worden niet als personeelsleden opgenomen. De personeelskosten worden eveneens beperkt tot de bezoldigingen, de sociale lasten en de pensioenen van de

werknemers die ingeschreven zijn in het personeelsregister. Aangezien de gemiddelde arbeidskost van een uitzendkracht, van een ter beschikking van de onderneming gesteld persoon en van een persoon onder het statuut van zelfstandige lager is, brengt dit een verhoging mee van de toegevoegde waarde per werknemer.

5. Kapitaalintensiteit

Dit kengetal geeft het aandeel van de afschrijvingen in de bruto toegevoegde waarde weer. Er is een verband met de investeringen. Als ondernemingen minder in bedrijfsactiva investeren, zullen ook de afschrijvingen op termijn afnemen. Op lange termijn is het van belang dat het bedrag van de investeringen groter is dan dat van de afschrijvingen. Zo wordt de productiecapaciteit opgevoerd of minstens hernieuwd.

- **VOL: Aandeel afschrijvingen / Bruto Toegevoegde Waarde**
 $(630) / (70+74-740+71+72-60-61)$

630: Afschrijvingen en waardeverminderingen Vaste Activa
 70: Omzet
 74: Andere Bedrijfsopbrengsten
 740: Exploitatie subsidies
 71: Wijziging goederen in bewerking, gereed product en bestellingen in uitvoering
 72: Geproduceerde Vaste Activa
 60: Handelsgoederen, grondstoffen en hulpstoffen
 61: Diensten en diverse goederen

- **VKT: Aandeel afschrijvingen / Bruto Toegevoegde Waarde**
 $630 / (70- 60/61)$

630: Afschrijvingen en waardeverminderingen Vaste Activa
 70: Omzet
 60/61: Handelsgoederen, grondstoffen, diensten en diverse goederen

6. Personeelskost / Werknemer

Deze ratio geeft weer hoeveel de productiefactor arbeid opsorpt van de bruto toegevoegde waarde.

Bij de bespreking van de personeelskost per werknemer is het van belang om de vergelijking te maken met de bruto toegevoegde waarde per werknemer. Het restant tussen de twee grootheden is de vergoeding die overblijft voor de andere productiefactoren dan het personeel zoals de uitrusting (afschrijving), het vreemde vermogen (rente vreemd vermogen), overheidsinfrastructuur (belastingen) en het eigen vermogen (uitgekeerde winst op eigen vermogen).

Als de personeelskost per werknemer groter is dan de bruto toegevoegde waarde per werknemer, dan gaat de bruto toegevoegde waarde integraal naar de personeelskost en hebben de aandeelhouders te lijden onder toegevoegde waarde verlies. Dit is de situatie voor ondernemingen die in moeilijkheden geraken.

- **VOL: Totale personeelskost / gemiddeld personeelsbestand**
 $62+635 / 9090$

62: Bezoldiging, Sociale lasten en Pensioenen
 635: Voorzieningen voor risico's en kosten
 9090: Gemiddeld personeelsbestand

- **VKT: 62 / 9090**

62: Bezoldiging, Sociale lasten en Pensioenen
 9090: Gemiddeld personeelsbestand

B. Rendabiliteit- of winstgevendheidsratio's

Dit is de mate waarin de onderneming winstgevend is.

7. Brutorendabiliteit van het Totaal Actief VOOR belastingen

Deze ratio geeft aan welk resultaat bekomen wordt per 100 € investeringen in activa. Dit verhoudingsgetal geeft een aanduiding van resultaten die met behulp van de investeringen gerealiseerd worden, ongeacht op welke manier (eigen vermogen of vreemd vermogen) deze investeringen gefinancierd worden.

: netto – resultaat VOOR belastingen, VOOR niet-kaskosten, VOOR financiële kosten / Totale Activa

- **VOL: $70/74 + 60/64 + 630 + 631/4 + 635/7 + 75 - 9125 - 9126 - 652/9 + 653 + 6560 - 6561 + 763 + 764/9 + 77 - 664/8 + 669 - 9138 / 20/58$**

70/74: Bedrijfsopbrengsten

60/64: Bedrijfskosten

630: Afschrijvingen en waardeverminderingen op de Vaste Activa

631/4: Waardeverminderingen op voorraden en handelsvorderingen

635/7: Voorzieningen voor risico's en kosten

75: Financiële opbrengsten

9125: Kapitaalsubsidies

9126: Intrestsubsidies

652/9: Andere financiële kosten

653: Disconto van kosten

6560: Financiële provisies

6561: Voorzieningen met financieel karakter aangewend en teruggenomen

763: Meerwaarde bij realisatie vaste activa

764/9: Andere meerwaarden

77: Regularisering belastingen

664/8: Andere waardeverminderingen op de Financiële Vaste Activa

669: Als herstructurering geactiveerde uitzonderlijke kosten

9138: Belastingen op het resultaat van vorig boekjaar

- **VKT: $70/66 - 66/70 - 65 - 9125 - 9126 - 631/4 - 635/7 / 20/58$**

70/66: Resultaat van het boekjaar VOOR belastingen

65: Financiële kosten

9125: Kapitaalsubsidies

9126: Intrestsubsidies

631/4: Waardeverminderingen op voorraden en handelsvorderingen

635/7: Voorzieningen voor risico's en kosten

- **Nettorendabiliteit van het Eigen Vermogen NA belastingen**

Deze ratio geeft aan hoeveel winst de middelste onderneming uit het Vlaamse Gewest op haar eigen vermogen genereert. Dit is de rendabiliteitsmaatstaf voor de aandeelhouders.

: winst/verlies van het boekjaar NA belastingen / Eigen Vermogen

- **VOL = VKT: $(70/67 - 67/70) / 10/15$**

70/67: Winst/verlies van het boekjaar na belastingen / Eigen Vermogen

10/15: Totaal Eigen Vermogen

C. Solvabiliteitsratio's

Dit geeft weer in hoeverre de onderneming een buffer van eigen vermogen heeft om haar schulden terug te betalen.

8. Zelffinancieringsgraad

Deze indicator geeft de historische rentabiliteit van een bedrijf weer d.w.z. de verhouding van de reserves plus overgedragen winst of verlies ten opzichte van het totaal vermogen.

Verder is het een discriminerende factor voor falende (of ondernemingen die failliet dreigen te gaan) en succesvolle ondernemingen.

Uit een studie van A. Jorissen en A. Verhetsel⁵ blijkt dat de 5%- drempel een goed te hanteren maatstaf is. Van zodra een bedrijf de *maatstaf van 5% overschrijdt*, kan men spreken van een *gezonde onderneming*. Indien de ratio lager of juist 5% is, is het raadzaam om attent te zijn.

: (Reserves + overgedragen winst/verlies) / Totaal Vermogen

: historische rendabiliteit van de onderneming

: discriminant tussen falende en lopende ondernemingen

: >: 5%

- **VOL=VKT: (13+14) / 20/58**

13: Reserves

14: Overgedragen winst/verlies

20/58: Totaal vermogen

9. Schuldgraad

Deze ratio weerspiegelt het aandeel van de schulden (vreemd vermogen) ten opzichte van het totaal vermogen (eigen vermogen + vreemd vermogen). Indien een bedrijf zich meer met eigen dan met vreemd vermogen gaat financieren, dan verhoogt het de graad van financiële onafhankelijkheid (solvabiliteit). Een hoge solvabiliteitsgraad wijst op een lage schuldgraad en omgekeerd. De schuldgraad kan gebruikt worden als indicator voor het financiële risico van de onderneming. Hoe lager de solvabiliteit, hoe meer schulden, hoe meer vaste betalingsverplichtingen omwille van schuldaflossing en interest en hoe groter het financiële risico dat deze verplichtingen niet kunnen nagekomen worden.⁶

: Vreemd Vermogen / Totaal Vermogen

- **VOL= VKT: 16/17 + 42/49 / 20/58**

16/17 + 42/49: Vreemd vermogen

20/58: Totaal vermogen

⁵ België, een land met meer dan twee snelheden? Een ruimtelijke analyse van de financiële prestaties van de Belgische ondernemingen., Jorissen A en Verhetsel A, Tijdschrift voor Economie en Management, Vol. XXXIV, 2, 1994, p. 105.

⁶ De financiële toestand van de Vlaamse ondernemingen 2003; Ooghe H., Vandermoere P., Waeyaert N., Steunpunt beleidsrelevant onderzoek, Leuven, p. 35.

1.5 Welke databewerkingen worden toegepast?

In dit Stativaria-nummer bespreken we de indicatoren op basis van de mediaanwaarden⁷. Vele financiële indicatoren zijn immers scheef verdeeld, wat wil zeggen dat er een grotere frequentie is bij lagere respectievelijk hogere waarden en dat er uitschieters zijn bij de hogere, respectievelijk lagere waardecategorieën. Daardoor dient men verdelingsvrije parameters te hanteren zoals de mediaan. Deze geeft m.a.w. letterlijk een beeld hoe de situatie in de "middelste" onderneming is.

Er is echter een uitzondering: de ratio over de *arbeidsintensiteit* is zo verdeeld dat de mediaanwaarde soms nul is. Dit komt doordat de middelste onderneming geen bezoldigd personeel in dienst heeft. Men mag niet vergeten dat de meeste ondernemingen kleine ondernemingen zijn. De grotere entiteiten maken in procent slechts een klein deel van het aantal ondernemingen uit. Daarom wordt voor de bespreking van de arbeidsintensiteit gebruik gemaakt van 'het gemiddelde' in plaats van de mediaan.

De gevolgde stappen worden hierna beschreven.

Alle data uit deze analyse zijn afkomstig uit de DVD van Bureau Van Dijk, editie november 2004. Deze data werden opgeslagen in het Datawarehouse van de administratie Planning en Statistiek. De gegevens worden bewerkt in twee grote stappen.

De eerste stap is de ECTL-stap dat staat voor Extractie, Controle, Transformatie en Laad-fase.

- *Extractie*: de data worden ingelezen in Informix-tabellen en waar nodig gefilterd, vb. enkel bedrijven met hun hoofdzetel in de 5 Vlaamse provincies.
- *Controle*: de ingelezen data worden vervolgens aan een controleproces onderworpen, vb. zijn er geen onbekende gemeenten (toetsing aan gemeentelijst; dit bleek in orde), zijn er geen astronomisch hoge of lage cijfers (abnormale evolutie)? Voor dit laatste werd een frequentie opgevraagd van de voornaamste variabelen. Het bleek dat het personeelsaantal in een paar gevallen voor problemen zorgde (extreem hoge waarden voor een paar records). Dit werd opgelost door lineaire interpolatie. Dat wil zeggen dat de extreme waarde vervangen werd door het gemiddelde van de waarneming een periode eerder en een periode later (op voorwaarde dat deze waarden dan uiteraard realistisch zijn).
- *Transformatie*: de gecontroleerde data worden nadien geconverteerd naar primaire sleutels ten einde koppelingen met andere bestanden (vb. demografische) te kunnen maken. Ook worden bepaalde berekeningen uitgevoerd zoals het terugbrengen van gegevens uit de resultatenrekening tot één boekjaar in voorkomend geval. Zo worden alle stroomvariabelen gestandaardiseerd en kunnen ze gebruikt worden in ratio's.
- *Laden*: teneinde de data optimaal te kunnen gebruiken dienen deze zo performant mogelijk opgeslagen te worden. Deze technische fase vormt het sluitstuk in de ECTL-stap.

Na de ECTL-stap beschikken we over gecontroleerde en berekende data die tevens getransformeerd zijn om te koppelen met andere data. Om snel de gewenste informatie uit die data te halen is een tweede stap noodzakelijk, namelijk de BI-stap.

BI staat voor Business Intelligence en is gericht op de eindgebruiker die informatie wil extraheren uit een of meerdere databronnen. Bij de administratie Planning en Statistiek maakt men gebruik van de Cognos Suite.

Elk veld van elke informix-tabel die uit de ECTL-fase voortvloeit, is ofwel een dimensieveld, een feitenveld of een technisch veld. Deze laatste bevat technische informatie (datum creatie van de tabel, enz...) en heeft geen betrekking op de inhoud. De dimensie- en feitenvelden echter vormen de informatiebron voor deze analyse. Een feitenveld bevat informatie zoals omzet, toegevoegde waarde, investeringen, enz. Elk dimensieveld beschrijft een attribuut van die feiten vb. de omzet (feit) in een bepaalde periode (dimensie), voor een bepaald bedrijf (dimensie) in een bepaalde gemeente (dimensie), enz.

⁷ De mediaan is de middelste waarde in een gerangschikte lijst van laag naar hoog of omgekeerd.

Daarnaast zijn er dimensietabellen die nog meer informatie bevatten: die gemeente behoort tot die cluster, arrondissement, provincie, enz. en dit bedrijf behoort tot die NACE-code, heeft een verkort jaarschema, en heeft de volgende rechtsvorm: BVBA, NV,...

De informatie kan finaal bevestigd worden op het allerlaagste niveau (bedrijfsniveau) maar ook op elk niveau daarboven. Zo kan men snel alle omzet berekenen per gemeente of arrondissement, of per NACE-tak, of per rechtsvorm. Deze techniek noemt men drill down en drill up.

1.6 Enige informatie over het aantal en de spreiding van de bedrijven in de analyse

In 2003 werden 162.184 jaarrekeningen opgenomen in de analyse. Doorheen de jaren groeide het bestand gestaag: in 1996 waren er nog 111.954 records. In 1999 liep dit op tot 140.551.

Van het totaal aantal geregistreerde bedrijven bevinden er zich 28% in de 13 centrumsteden.

Het grootste aandeel van de Vlaamse bedrijven ligt in het buitengebied ($\pm 37\%$), gevolgd door de kleinstedelijke gebieden ($\pm 19\%$) en de centrumgemeente regionaal –en grootstedelijk gebied ($\pm 14\%$).

Het kleinste deel van de geregistreerde bedrijven in het Vlaamse Gewest zijn gevestigd in de grootstedelijke gebieden ($\pm 5\%$), het Vlaams stedelijk gebied rond Brussel ($\pm 5\%$) en het regionaal stedelijk gebied ($\pm 6\%$).

Van het totaal aantal ondernemingen in Vlaanderen is er iets meer dan één derde ($\pm 32\%$) gelegen in de provincie Antwerpen. Oost- en West-Vlaanderen worden elk vertegenwoordigd door ongeveer 20% van de Vlaamse ondernemingen. Ten slotte situeert het kleinste aandeel van de bedrijven in het Vlaamse Gewest zich in Vlaams-Brabant ($\pm 15\%$) en Limburg ($\pm 11\%$).

Tabel 1 Overzicht van het aantal jaarrekeningen uit 2003 en de omgevingsvariabelen bevolking en bezoldigde tewerkstelling

Gebied	Aantal jaarrekeningen	Bevolking 1/1/1995	Bezoldigde tewerkstelling 30/6/2002
Buitengebied	60.814	2.430.431	494.748
Grootstedelijk centrum	22.389	688.700	375.870
Grootstedelijke rand	8.116	276.267	84.218
Kleinstedelijk	30.921	1.197.556	400.662
Regionaalstedelijk centrum	23.000	801.111	409.509
Regionaalstedelijke rand	9.570	355.199	91.210
Vlaamse rand	7.374	293.897	131.884
Antwerpen	52.335	1.676.858	606.037
Vlaams-Brabant	24.704	1.037.786	328.995
West-Vlaanderen	31.474	1.138.503	377.977
Oost-Vlaanderen	34.885	1.380.072	417.652
Limburg	18.786	809.942	257.440
13 centrumsteden	45.389		
Aalst	2.111	77.007	27.622
Antwerpen	16.302	457.749	241.459
Brugge	2.995	117.327	58.189
Genk	1.370	63.607	36.937
Gent	6.087	230.951	134.411
Hasselt	2.660	69.538	45.682
Kortrijk	2.666	73.625	38.668
Leuven	2.281	89.910	59.655
Mechelen	2.062	77.480	35.158
Oostende	1.508	68.594	25.768
Roeselare	1.865	55.380	27.356
Sint-Niklaas	2.259	69.082	27.843
Turnhout	1.223	39.561	26.631
TOTAAL	162.184	6.043.161	1.988.101

Bron: Bureau Van Dijk, NIS, RSZ.

Van het totaal aantal bedrijven in de 13 centrumsteden is het grootste deel gevestigd in Antwerpen ($\pm 35\%$), Gent ($\pm 13\%$) en Brugge ($\pm 7\%$). Het kleinste aandeel van de bedrijven in de 13 centrumsteden situeert zich in Oostende ($\pm 4\%$), Turnhout ($\pm 3\%$) en Genk ($\pm 3\%$).

De sectorale spreiding komt niet aan bod. Voor meer informatie over de aanwezigheid van de sectoren kunt u terecht bij de provinciale scans in de reeks APS-not@s:
http://aps.vlaanderen.be/statistiek/publicaties/notas_algemeen.htm

1.7 Leeswijzer voor dit artikel

Na deze inleiding met de verklaring van de methode en gehanteerde begrippen, geven we in een eerste hoofdstuk een beeld van de resultaten die door de ondernemingen in het Vlaamse Gewest werden gerealiseerd over een ruimere tijdsperiode 1996-2003.

In een volgend hoofdstuk analyseren we mogelijke verschillen in economische slagkracht in functie van de ruimtelijke structuurgebieden zoals vastgelegd in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV). De verschillen tussen deze gebieden onderling komen aan bod.

De 13 centrumsteden in het Vlaamse Gewest vormen een volgend interessant analyseniveau.

Ten slotte worden groepen van gemeenten onderscheiden die gelijkaardige kenmerken vertonen op de financiële ratio's. Men spreekt in dit verband ook van een 'typologie' van gemeenten.

2. Evolutie van economische slagkracht in het Vlaamse Gewest periode 1996-2003

In dit deel wordt de evolutie van de financiële ratio's voor het Vlaamse Gewest als geheel besproken. De bedoeling is om een globaal beeld te geven van de financiële prestaties. De tijdsspanne is daarom ook iets langer (startjaar 1996 in plaats van 1999) dan in de volgende delen.

A. Toegevoegde waarde ratio's

1. Bruto Toegevoegde waarde / aantal werknemers

In 2003 bedroeg de Bruto Toegevoegde Waarde per Werknemer van de middelste Vlaamse onderneming (mediaan) 56.600 €.

Over de periode 1996 tot 2003 is de Bruto Toegevoegde Waarde per Werknemer met 10.600 € of 23%-punt gegroeid, of jaarlijks gemiddeld met 2,9%. Dit is goed voor onze concurrentiekracht.

Merkwaardig was de sterke groei in 2003, nochtans was dit een conjunctureel zwak jaar. Dit kan toe te schrijven zijn aan de saneringen die de Vlaamse ondernemingen doorvoerden. Het personeelsbestand kromp immers met 74.784 eenheden. De sterkere bedrijven overleefden de crisis, hun bruto toegevoegde waarde steeg met 2.842.729 €. Dit zorgde voor een verhoging van de ratio.

2. Bruto Toegevoegde Waarde / omzet

In 2003 was de middelste Vlaamse onderneming (mediaan) in staat om per 100 € omzet 26,6 € waarde toe te voegen. Dat is iets meer dan 25% van de omzet.

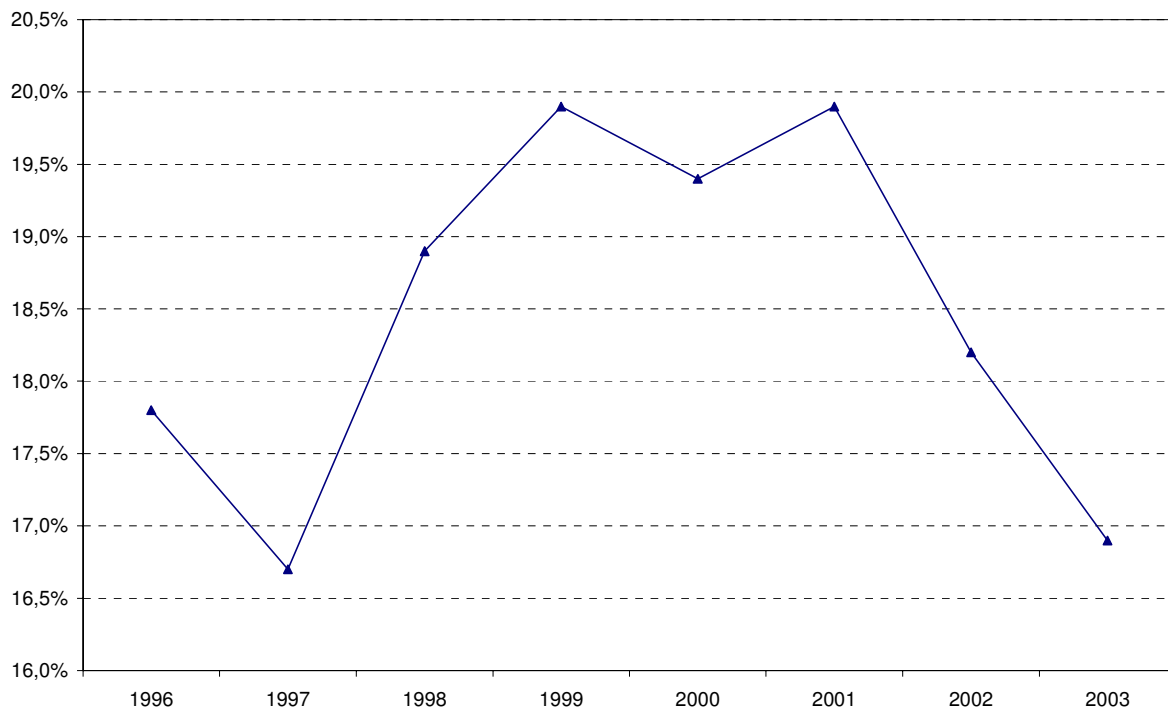
Over de tijdspanne 1996-2000 is de ratio met 3,4%-punt gedaald. Tussen 2000 en 2002 is de indicator stabiel gebleven, om vanaf 2003 licht te stijgen. Over de hele beschouwde periode 1996-2003 is het verhoudingsgetal slechts met 2,8%-punt verlaagd. Dit zou erop kunnen wijzen dat de conjunctuur niet echt een impact heeft op deze ratio. De middelste Vlaamse onderneming is in staat om zowel in economisch slechte als in economisch goede jaren per 100 € omzet meer dan één vierde aan Bruto Toegevoegde Waarde te creëren.

3. Investerings / bruto toegevoegde waarde

In 2003 was de mediaan onderneming bereid om per 100 € bruto toegevoegde waarde 16,9 € in bedrijfsactiva te investeren. Dit is een *lichte daling van 1,3%-punt tegenover 2002*.

In 1997 bereikte de indicator een dieptepunt (16,7%). Over de tijdspanne 1997-1999 veerde de ratio op en bleef tot 2001 vrijwel op eenzelfde (hoog) niveau. Dit heeft te maken met de economisch gunstige jaren.

*Grafiek 1 Investeringsratio in het Vlaamse Gewest
1996-2003*

4. Arbeidsintensiteit

Daar de mediaan van deze indicator nul bedraagt vanaf 2001 (zie tabel 2 *De middelste onderneming heeft geen personeel in dienst*) gebeurt de bespreking op basis van de gemiddelde waarden.

In 2003 is het aandeel van de personeelskost in de bruto toegevoegde waarde bij een gemiddelde Vlaamse onderneming tot 28,3% opgelopen, wat een *daling was van 0,2%-punt ten opzichte van 2002*. Daarmee behoort het Vlaamse Gewest, maar ook België in zijn geheel, tot één van de landen met de hoogst oplopende loonlast. Enkel de Noord-Europese landen scoren nog hoger.

Over de periode 1996-2003 vertoont de arbeidsintensiteit bij een gemiddelde Vlaamse onderneming een *dalende trend*, gaande van 35% in 1996 tot 28,3% in 2003. Het uitzonderingsjaar was 2000. Toen was de arbeidsintensiteit tot 46,4% opgeklommen. Dit zou kunnen toe te schrijven zijn aan de gunstige conjunctuur met een grotere vraag naar arbeidskrachten.

Een te hoge loonlast heeft een negatieve invloed op de werkgelegenheid op lange termijn. Het zorgt er ook voor dat geïnvesteerd wordt in arbeidsbesparende productiewijzen.

5. *Kapitaalintensiteit*

In 2003, bedroeg het aandeel van de afschrijvingen in de middelste Vlaamse onderneming 20,3% van de bruto toegevoegde waarde. Tegenover 2002, is dit een afname van 0,8%-punt.

In 1997 lag de kapitaalintensiteit van de middelste Vlaamse onderneming op een hoger niveau (22,8%). Vanaf dan tot 2003 blijkt de kapitaalintensiteit geleidelijk af te nemen.

Er is een verband met de investeringen. Als Vlaamse ondernemingen minder in bedrijfsactiva investeren, zullen ook de afschrijvingen op termijn afnemen.

Voor de relatie tussen de afschrijvingen en de investeringen is het op lange termijn van belang dat het bedrag van de investeringen groter is dan dat van de afschrijvingen. Zo wordt de toekomstige productiecapaciteit opgevoerd of minstens hernieuwd.

De kapitaalintensiteit van de middelste Vlaamse onderneming blijkt over de periode 1996-2003 steeds groter te zijn dan het aandeel van de investeringen op de bruto toegevoegde waarde.

Indien de gemiddelde waarden bekeken worden, gaat dit verband wel op. Het aandeel van de investeringen op de bruto toegevoegde waarde, over de periode 1996 tot 2003, is gemiddeld genomen steeds groter dan het aandeel van de afschrijvingen op de bruto toegevoegde waarde.

In 2003 is het aandeel van de investeringen in een gemiddelde Vlaamse onderneming tot 42,5% van de bruto toegevoegde waarde opgelopen. Dit is weliswaar een afname van 4,5%-punt tegenover 2002.

6. *Personeelskost / werknemer*

In zijn geheel bekeken bedroeg in 2003 de personeelskost per werknemer in de middelste Vlaamse onderneming 36.000 €, wat een stijging is van 1.143 € of 3,3% meer ten opzichte van 2002.

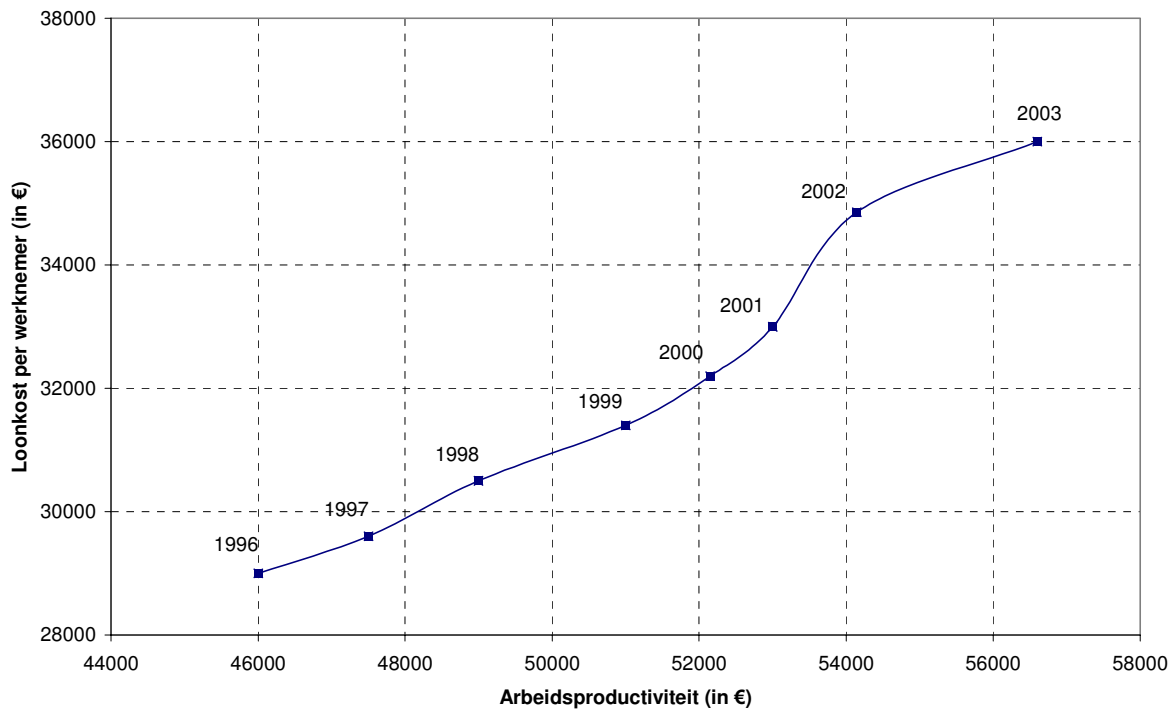
Een werknemer kan meer waarde aan het bedrijf toevoegen dan hij kost. In 2003 bleef er 20.600 € (56.600-36.000) over aan Bruto Toegevoegde Waarde als *vergoeding voor de andere productiefactoren*. Tegenover het voorgaande jaar is dat een vermeerdering van 1.312 € of 6,8%.

In de periode 1996 tot 2003 vertoont de personeelskost per werknemer een *stijgende trend*. Ze is geëvolueerd van 29.000 € in 1999 tot 36.000 € in 2003 dat een stijging is van 7.000 € of 24,1% over die tijdspanne.⁸

In diezelfde periode is de bruto toegevoegde waarde per werknemer met 10.600 € of 23,0% toegenomen is. Dus, de personeelskost per werknemer is over de ruimere periode 1996-2003 sneller gestegen dan de bruto toegevoegde waarde per werknemer. Als dit fenomeen zou blijven aanhouden, dienen we alert te zijn, daar dit negatieve gevolgen kan hebben voor de winstmarges en derhalve voor de vergoeding van de aandeelhouders en de investeringsmogelijkheden.

⁸ De personeelskost en de bruto toegevoegde waarde per werknemer werden enkel berekend voor die ondernemingen met bezoldigd personeel in dienst. Bovendien gaat het over mediaanwaarden. De arbeidsintensiteit werd berekend voor alle ondernemingen. Het gaat om gemiddelde waarden. Dit verklaart het verschil tussen de dalende arbeidsintensiteit en de sterkere stijging van de loonkost per werknemer dan van de bruto toegevoegde waarde per werknemer.

Grafiek 2 Verloop van de arbeidsproductiviteit en de loonkost per werknemer in het Vlaamse Gewest, 1996-2003

B Rendabiliteitsratio's

7. Bruto rendabiliteit van het totaal actief vóór belastingen

In 2003, was het rendement in de middelste Vlaamse onderneming per 100 € investering in activa tot 2,6 € opgelopen, wat een groei was van 0,5%-punt tegenover 2002.

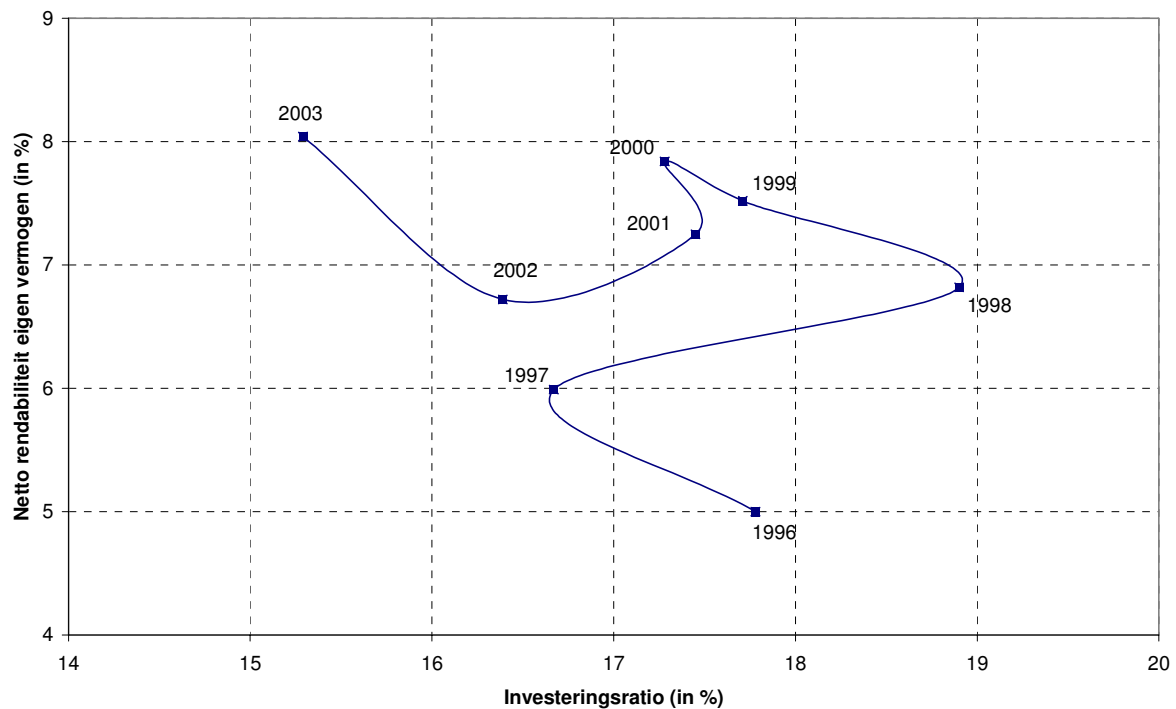
Over de periode 1996 tot 2003 is er globaal een *toename*. Het rendement per 100 € investeringen in activa is gestegen van 1,6 € in 1996 tot 2,6 € in 2003. Het resultaat van de gedane investeringen voor de middelste Vlaamse onderneming tendeert dus in opwaartse zin. De uitzonderingsjaren zijn 2001 en 2002, waar de bruto rendabiliteit van het totaal actief voor belastingen niet in stijgende-, maar in dalende lijn evolueerde. Dit zou kunnen toe te schrijven zijn aan een slabakkende economie. De resultaten voor 2001 en 2002 zijn achtereenvolgens 2,3% en 2,1%.

8. Nettorendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen

In 2003, was de netto rentabiliteit van het eigen vermogen na belastingen in de middelste Vlaamse onderneming opgelopen tot 8,0%, wat een *stijging* is van 1,3%-punt ten opzichte van 2002.

Over de tijdspanne 1996 tot 2003 vertoonde de netto rendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen een *positieve trend tot 2000, waarna de indicator afnam in 2001 en 2002*. De resultaten voor 2001 en 2002 waren respectievelijk 7,3% en 6,7%.

Grafiek 3 Verloop van de netto-rendabiliteit van het eigen vermogen en de investeringsratio in het Vlaamse Gewest, 1994-2003

C. Solvabiliteitsratio's

9. Zelffinancieringsgraad

In 2003 bedroeg de zelffinancieringsgraad in de middelste Vlaamse onderneming 7,6%, wat een stijging was van 1,5%-punt ten opzichte van het voorgaande jaar. Dit betekent dat de middelste Vlaamse onderneming per 100 € totaal vermogen, 7,6 € reserveert of overdraagt naar volgend boekjaar.

Over de periode 1996 tot 2003 evolueert de historische rentabiliteit van de middelste Vlaamse onderneming in stijgende zin, gaande van 4,3% in 1996 naar 7,6% in 2003. Dit is een toename van 3,3% in acht jaar tijd. De verhoging van de zelffinancieringsgraad zou te maken kunnen hebben met de vermeerdering van de Netto-rendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen. Tijdens de hele tijdspanne, met uitzondering van 1996 en 1997, bedraagt de zelffinancieringsgraad meer dan 5%. Dit wil zeggen dat de mediaan onderneming uit het Vlaamse Gewest financieel gezond is.

10. Schuldgraad

In 2003 bedroeg de schuldgraad van de middelste Vlaamse onderneming 67,8 %. Dit was een *afname* van 1,6%-punt *tegenover* 2002, wat een positieve tendens is.

Bekeken over de periode 1996–2003 evolueerde de mediaan schuldgraad niet echt veel; enkel in 2003 was er een duidelijke *afname*.

VASTSTELLINGEN

In dit hoofdstuk werden de ratio's één voor één beschreven op het niveau van het Vlaamse Gewest. Er werd bijzondere aandacht besteed aan de evolutie die in de periode 1996 tot en met 2003 kon worden waargenomen.

De bedrijven in Vlaanderen hebben een gezonde financiële structuur en doen het de voorbije jaren naar geleverde output steeds beter. Er is een toename van de bruto toegevoegde waarde per werknemer en naar omzet alsook van de arbeidsintensiteit, waarschijnlijk mede dankzij eerdere saneringen. De rendabiliteit stijgt. De zelffinancieringsgraad stijgt globaal. De schuldgraad daalt licht.

De investeringen blijken gevoelig voor conjunctuurschommelingen en kennen daardoor in Vlaanderen een licht dalende trend in 2002 en 2003. De economische ontwikkelingen hebben blijkbaar geen impact gehad op de bruto toegevoegde waarde per werknemer en naar omzet, wat een goed teken is voor onze concurrentiekracht.

Er moet voor de langetermijnrendabiliteit opgelet worden voor de stijgende personeelskost per werknemer zeker als deze hoger blijft dan de stijging van de bruto toegevoegde waarde per werknemer.

Tabel 2 Overzicht van de besproken financiële ratio's voor het Vlaamse Gewest, mediaanwaarden en aantallen, 1996-2003

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Bruto toegevoegde waarde per werknemer (in €)	46.000	47.500	49.000	51.000	52.150	53.000	54.145	56.600
n	43.903	51.468	52.990	56.808	59.953	62.717	64.593	61.116
Bruto toegevoegde waardemarge (in %)	29,4%	27,9%	27,6%	26,1%	26,0%	26,1%	26,1%	26,6%
n	42.333	44.362	45.068	52.008	52.640	53.319	53.249	46.823
Investeringen in verhouding tot de bruto toegevoegde waarde (in %)	17,8%	16,7%	18,9%	19,9%	19,4%	19,9%	18,2%	16,9%
n	76.118	85.312	83.117	102.751	108.524	108.924	112.227	106.992
Arbeidsintensiteit (in %)	26,8%	12,9%	10,0%	5,9%	3,0%	0,0%	0,0%	0,0%
N	109.362	117.704	124.735	137.109	148.113	157.138	165.669	158.535
Kapitaalintensiteit (in %)	22,2%	22,8%	22,6%	22,2%	21,9%	21,7%	21,1%	20,3%
n	109.362	117.704	124.735	137.109	148.113	157.138	165.669	158.535
Personeelskost per werknemer (in €)	29.000	29.600	30.500	31.400	32.200	33.000	34.857	36.000
n	43.903	51.468	52.990	56.808	59.953	62.717	64.593	61.116
Brutorendabiliteit van de totale activa voor belastingen (in %)	1,6%	1,8%	2,2%	2,4%	2,5%	2,3%	2,1%	2,6%
n	111.419	119.898	126.952	139.734	150.987	160.117	168.835	161.175
Nettorendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen (in %)	5,0%	6,0%	6,8%	7,5%	7,8%	7,3%	6,7%	8,0%
n	111.270	119.742	126.903	139.733	151.086	160.299	168.946	161.264
Zelffinancieringsgraad (in %)	4,3%	4,4%	5,0%	5,2%	5,7%	5,8%	6,1%	7,6%
n	111.681	120.139	127.257	140.048	151.371	160.492	169.128	161.454
Schuldgraad (in %)	69,6%	70,0%	69,6%	70,2%	70,0%	69,6%	69,4%	67,8%
n	111.681	120.139	127.257	140.048	151.371	160.492	169.128	161.454

3. Vergelijking van economische slagkracht volgens ruimtelijke structuurgebieden

In het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen werden zeven ruimtelijke structuurgebieden bepaald. Dit zijn clusters van gemeenten met eenzelfde graad van verstedelijking. Hierna volgt een bespreking van de financiële indicatoren volgens deze ruimtelijke clusters om eventuele verschillen tussen meer verstedelijkte en andere gebieden na te gaan. In bijlage 1 bevinden zich de uitgebreide tabellen.

A. Toegevoegde waarde ratio's

1. Bruto Toegevoegde Waarde/ aantal werknemers

In 2003 was de bruto toegevoegde waarde per werknemer het *grootste in het Vlaams stedelijk gebied rond Brussel*. De mediaan bedroeg er 60.806 € per werknemer, wat een groei betekende van 3,1% ten opzichte van 2002.

In datzelfde jaar was de arbeidsproductiviteit *het kleinst in de groot- en regionale steden en kleinstedelijke gebieden*. Deze beliep er respectievelijk 56.000 €, 55.291 € en 55.644 €.

In 2003 lag de toegevoegde waarde per werknemer hoger in de gebieden rond een grootstad of regionale stad dan in de kernsteden ervan. De productiviteit lag er boven de mediaan van het Vlaamse Gewest. Het buitengebied liet een gemiddelde score optekenen.

Over de periode 1999 tot 2003 is de bruto toegevoegde waarde per werknemer in alle gebieden toegenomen.

De groei is het sterkst in gebieden rondom de groot- (+13,9%) en regionale steden (+13,8%).

Over dezelfde tijdspanne is de productiviteit het minst toegenomen in de grootsteden (+7,7%). Deze verloren daardoor terrein ten opzichte van de rand errond.

De bruto toegevoegde waarde per werknemer dient voor de vergoeding van de productiefactor arbeid en voor het restant: materiaal (afschrijvingen), vreemde vermogen (rente- en dividendvergoedingen), overheid (belastingen) en eigen vermogen (uitgekeerde winst).

2. Bruto toegevoegde waarde / omzet

In 2003 was de bruto toegevoegde waardemarge *overal ongeveer even hoog met uitzondering van de grootsteden en de rand daarrond*. Dit kan te maken hebben met een grotere aanwezigheid van tertiaire activiteiten in deze laatste gebieden, met een relatief lagere toegevoegde waardecreatie tot gevolg.

Op een periode van vijf jaar zien we vooral in de regionale steden en het Vlaams stedelijke gebied rond Brussel een toename, waardoor ze hun koppositie nog versterken.

Opvallend is dat de *grootsteden* doorheen de tijd steeds *lager* scoren.

3. Investerings/ bruto toegevoegde waarde

In 2003 was de middelste onderneming uit het buitengebied bereid om het grootste percentage van de bruto toegevoegde waarde in activa te investeren namelijk 16,7%, zij het iets minder dan het jaar ervoor. Ook de gebieden rond een regionale stad scoren hoog.

In hetzelfde jaar was de indicator het kleinst in de Vlaamse Rand en de grootsteden (resp. 11,9% en 12,5%), wat erop kan wijzen dat de bestaande bedrijven er minder optimistisch waren over de toekomst.

Over de periode 1999-2003 is de indicator in elk RSV-gebied afgenomen. De daling was het grootst in het regionaal stedelijk gebied (-3,5%) en het buitengebied (-3,3%) maar hun uitgangspositie was goed. De relatieve positie van elk RSV-gebied was tussen 1999 en 2003 ongewijzigd.

4. *Arbeidsintensiteit*

De mediaancijfers van de arbeidsintensiteit laten geen zinvolle bespreking toe. De gemiddelde cijfers geven een ander beeld.

In 2003 was het aandeel van de personeelskost in de bruto toegevoegde waarde het grootst in het regionaal stedelijk gebied en de kleinstedelijke gebieden. De ratio bedroeg respectievelijk 30,9% en 29,9%. Met andere woorden de personeelskost slurpt ongeveer 30% van de bruto toegevoegde waarde op. De vraag is of die hoge waarde afhankelijk is van een grotere krapte op de arbeidsmarkt ofwel dat de bruto toegevoegde waarde in deze bedrijven hoger ligt. De toegevoegde waarde per werknemer ligt in ieder geval relatief laag in de kleinstedelijke gebieden zoals hiervoor aan bod kwam.

Over de periode 1999-2003 is in elk RSV-gebied de indicator gedaald, met uitzondering van het regionaal stedelijk gebied, waar de arbeidsintensiteit toegenomen was met 1,5%-punt. Daardoor werd de rand van een regionale stad arbeidsintensiever dan de centra ervan zelf.

5. *Kapitaalintensiteit*

De spreiding van de mediaan van de kapitaalintensiteit volgt deze van de investeringsratio, wat niet geheel verwonderlijk is. Ook hier halen de grootsteden en de Vlaamse Rand lage waarden.

Over de tijdspanne 1999 tot 2003 is de indicator in elk RSV-gebied afgenomen. De sterkste daling deed zich voor in de regionale en in de grootsteden.

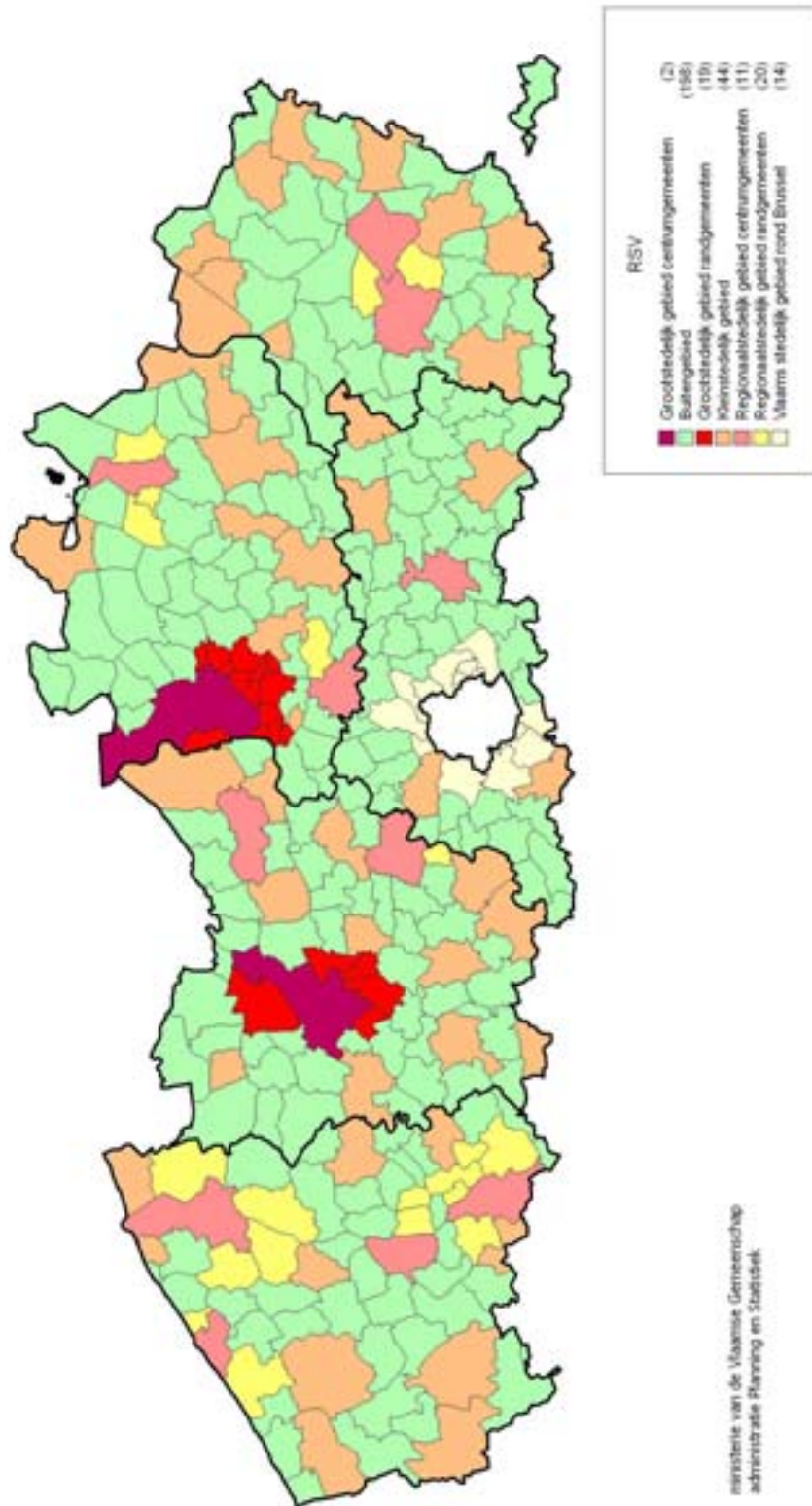
De verhouding tussen de RSV-gebieden is over de besproken periode vrijwel ongewijzigd.

6. *Personeelskost per werknemer*

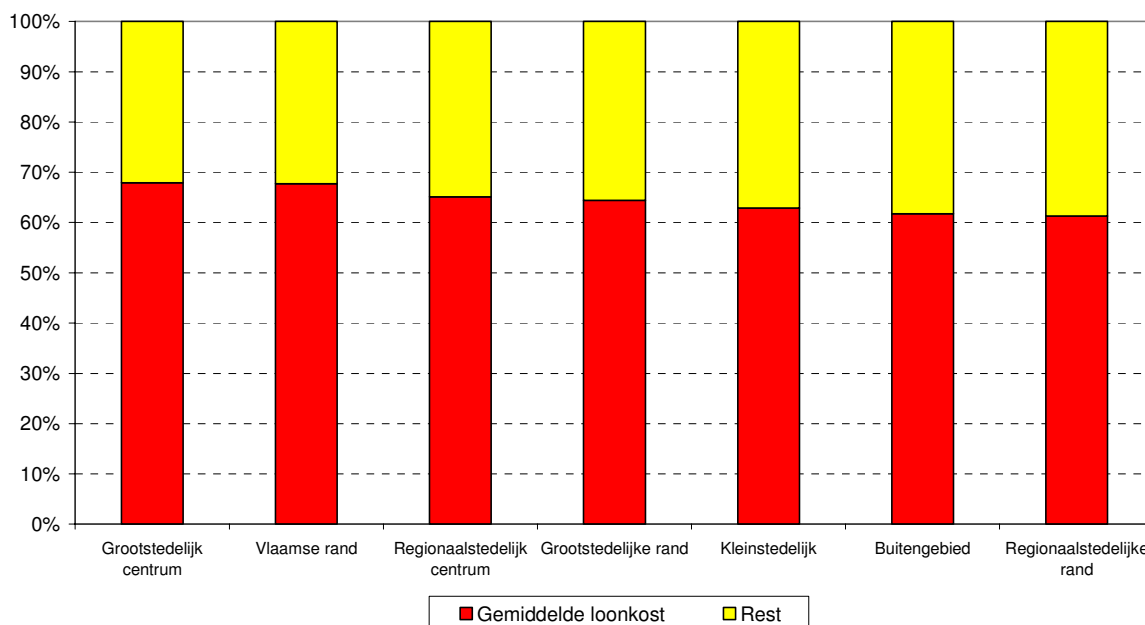
De gebieden met de grootste personeelskost per werknemer zijn de Vlaamse Rand en in mindere mate de grootsteden en de rand errond. Dit kan samenhangen met de specifieke activiteiten in deze gebieden. Het buitengebied en de kleinere steden hebben de laagste mediaan loonkost.

Ook in 1999 stond het Vlaams stedelijke gebied rond Brussel bovenaan. Het verschil met de andere RSV-gebieden is sindsdien echter teruggelopen.

Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen

Grafiek 4 Spreiding van de bruto toegevoegde waarde per werknemer naar vergoeding voor de productiefactor arbeid en restant, RSV-gebieden, 2003

B. Rendabiliteitsratio's

7. Bruto rendabiliteit van de totale activa vóór belastingen

In 2003 was de bruto rendabiliteit van de totale activa het hoogst in het Vlaams stedelijk gebied rond Brussel. De ratio bedroeg 3,8%, wat een toename was van 0,2%-punt ten opzichte van 2002.

Verder was de mediaanwaarde ook hoog in de randgebieden van groot- en regionale steden. In de grootsteden zelf is de ratio het laagst (2,0%).

Over de periode 1999-2003 is de indicator in elk RSV-gebied, met uitzondering van de grootsteden en het Vlaams stedelijk gebied rond Brussel, groter geworden. De ratio steeg het sterkst in de randgebieden van de regionale steden (+ 0,5 procentpunt).

Over de afgelopen vijf jaar van de beschouwde periode heeft de toename zich niet continu voorgedaan. In 2001 en 2002 is de ratio in elk RSV-gebied gedaald. Dit was toe te schrijven aan de afzwakkende economie. Maar sinds 2003 kent de brutorendabiliteit van de totale activa opnieuw een toename.

Ook hier merken we dat de gebieden rond de centrumgemeenten beter scoorden dan de centrumsteden zelf.

8. Nettorendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen

Analoog met hiervoor behoorden de Vlaamse Rand en de randgebieden van de steden tot de koplopers in 2003. Ook in het buitengebied was de netturendabiliteit van het eigen vermogen hoog.

Over de tijdspanne 1999 tot 2003 ging de indicator er overal op vooruit.

Ook hier merkt men een afname van de indicator in 2001 en 2002 en een toename in 2003.

C. Solvabiliteitsratio's

9. Zelffinancieringsgraad

In 2003, was de historische rendabiliteit het hoogst in de rand van de regionale steden. De zelffinancieringsgraad bedroeg er 10,3%, wat een toename was van 1,3%-punt tegenover 2002. Ook het buitengebied scoort hoog (9,5%). In de grootsteden (2,8%) en de Vlaamse Rand (4,1%) is de indicator merkbaar lager.

Over de periode 1999 tot 2003 is de indicator in elk RSV-gebied gestegen. Vooral sinds 2002 lijkt de groei in een hogere versnelling te zijn overgeschakeld.

De kloof tussen de regionale en de grootsteden en hun randgebieden werd over de beschouwde periode groter.

10. Schuldgraad

De schuldgraad noteerde in 2003 het hoogst in de grootsteden (72,9%). In de overige gebieden bereikte het vreemd vermogen geen 70% van het totale vermogen. De randgebieden van de regionale steden lieten de laagste score optekenen (68,4%).

De schuldgraad daalde overal tussen 1999 en 2003, en was steeds het hoogst in de grootsteden.

VASTSTELLINGEN

De mediaanonderneming in *het buitengebied* doet het vrij goed. De arbeidsproductiviteit is er matig, doch de investeringen liggen op een relatief hoog peil. Daarmee samenhangend is ze *kapitaalintensief* in vergelijking met andere RSV-gebieden.

Verder is *de personeelskost* in de middelste onderneming uit het buitengebied *laag*.

De middelste onderneming uit het buitengebied genereert daarenboven een *hoge winst uit het eigen vermogen*. De schuldgraad kan relatief laag genoemd worden.

De *grootsteden* (Gent en Antwerpen) zetten de *minst fraaie prestaties* neer: de arbeidsproductiviteit is er eerder laag, en de loonkost is aan de hoge kant. De bruto toegevoegde waardemarge is gering. De investeringen zijn er relatief het laagst evenals de kapitaalintensiteit. Ook op het vlak van de winstgevendheid scoort dit gebied zwak. Daarenboven is de historische rendabiliteit laag en kampen de bedrijven in de grootsteden doorgaans met de hoogste schuldgraad.

De *grootstedelijke rand* zet betere prestaties neer. De *bruto toegevoegde waarde per werknemer* is er *hoog* in vergelijking met de andere RSV-gebieden. Ondanks de *hoge personeelskost* per werknemer kan ze er toch voor zorgen dat de vergoeding voor de andere productiefactoren relatief goed is. Tegenover de andere RSV-gebieden genereert de middelste onderneming uit de grootstedelijke rand *veel winst op het eigen vermogen*. Het gebied bevindt zich in de middenmoot wat de *schuldgraad* en *de investeringen* betreft.

De middelste onderneming uit de *kleinstedelijke gebieden* heeft een *lage bruto toegevoegde waarde per werknemer* in vergelijking met de andere RSV-gebieden. Doch ook de *personeelskost* is er laag. De rendabiliteit voldoet. Op de overige indicatoren onderscheidt het kleinstedelijk gebied zich noch in zwakke, noch in sterke zin.

Ook in de *regionale steden* is de tandem arbeidsproductiviteit – loonkost aan de lage kant. Nochtans is de toegevoegde waarde in verhouding tot de omzet er het hoogst.

De *investeringen* zijn relatief zwak alsook het daarbij horende resultaat, de zogenaamde bruto rendabiliteit van het totaal actief vóór belastingen. Er zijn geen problemen met de schuldgraad.

De *regionaalstedelijke rand* is arbeidsproductief. De kapitaalintensiteit en investeringen zijn relatief hoog, terwijl de personeelskost binnen de perken blijft. Er zijn geen problemen met de winstgevendheid; de historische rendabiliteit is er zelfs het hoogst van alle RSV-gebieden. Ten slotte kan de regionaalstedelijke rand ook de geringste schuldgraad voorleggen.

Het *Vlaams stedelijk gebied rond Brussel* vertoont een specifiek profiel. De bruto toegevoegde waarde per werknemer is er hoog, evenals de loonkost. Toch is het geen kapitaalintensieve regio; de investeringen zijn er bovendien naar verhouding het laagst. Dit neemt niet weg dat de Vlaamse Rand hoge toppen scheert wat de winstgevendheid betreft. De schuldgraad is er aan de wat hogere kant.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Een grafische voorstelling kan behulpzaam zijn om een synthetisch overzicht te bekomen van de informatie over de financiële ratio's in de RSV-gebieden.

Ten eerste werd een principale componentenanalyse uitgevoerd. De bedoeling hiervan is om een beter inzicht te krijgen in de structuur van de data door combinaties van de oorspronkelijke variabelen (principale componenten). In voorliggend geval werden voor de zeven gebieden van het RSV vier variabelen in de analyse opgenomen: de bruto toegevoegde waarde per werknemer, de investeringsratio, de nettorendabiliteit van het eigen vermogen en de schuldgraad. Zodoende wordt een ruim domein van de financiële analyse bestreken.

Er werden twee principale componenten weerhouden; deze verklaren samen 93,5% van de totale variantie van de waarden. Deze analyse kan grafisch voorgesteld worden in een zogenaamde biplot. De twee principale componenten vormen dan twee dimensies. De coördinaten van de RSV-gebieden zijn hun waarden of scores op de beide principale componenten. De variabelen (financiële indicatoren) worden uitgebeeld door een pijl vertrekkende uit de oorsprong tot het punt dat de componentlading van die variabele in de eerste en de tweede principale component voorstelt. De relatie van een waarneming (RSV-gebied) tot een variabele (financiële indicator) wordt weergegeven door een loodlijn vanuit het punt van de waarneming tot de vector van die variabele. Hoe verder die loodlijn de vector van de variabele raakt, hoe sterker die variabele van toepassing is voor dat RSV-gebied. Er moet ook rekening gehouden worden met negatieve ladingen van waarnemingen op variabelen. Daarvoor zou de pijl van de vector ook in negatieve zin moeten doorgetrokken worden. In de praktijk van de voorstelling van een biplot wordt dit niet gedaan.

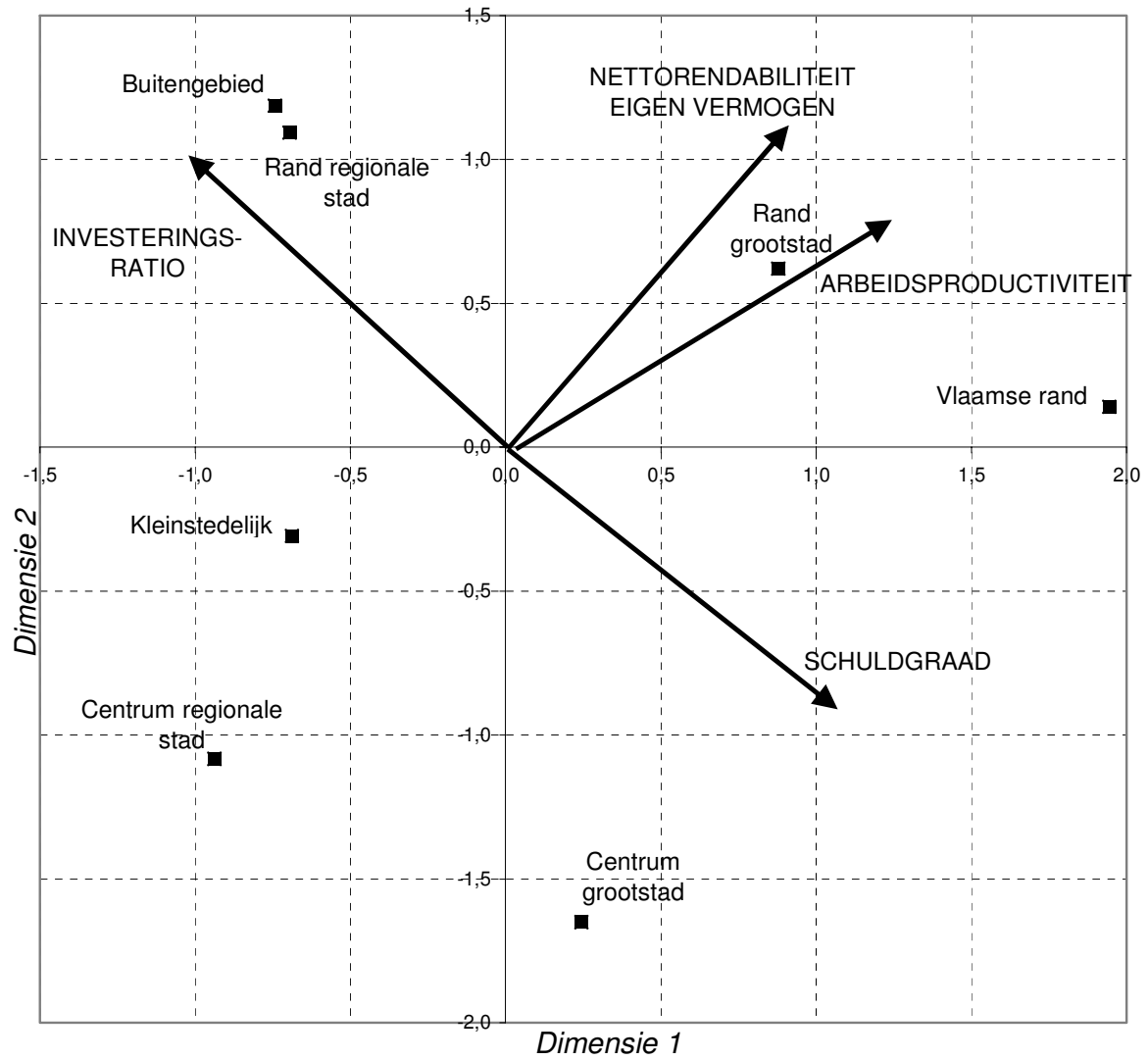
De biplot illustreert de weinig benijdenswaardige positie van de grootsteden: dit gebied scoort hoog op de schuldgraad, en doet het eveneens slecht voor wat investeringsratio, rendabiliteit en productiviteit betreft.

De Vlaamse Rand neemt een eigen positie in: de productiviteit en rendabiliteit zijn er goed, doch er wordt relatief weinig geïnvesteerd en de schulden zijn er vrij hoog.

De grote productiviteit en winstgevendheid van de bedrijven in de grootstedelijke rand komen in de figuur goed tot uiting. In dit opzicht zijn de regionale steden en het kleinstedelijk gebied zowat het spiegelbeeld ervan.

De meest 'gunstige' positie wordt ingenomen door het buitengebied en de rand van de regionale steden: een lage schuldgraad samen met behoorlijke rendements- en productiviteitscijfers en vooral een hoge investeringsratio.

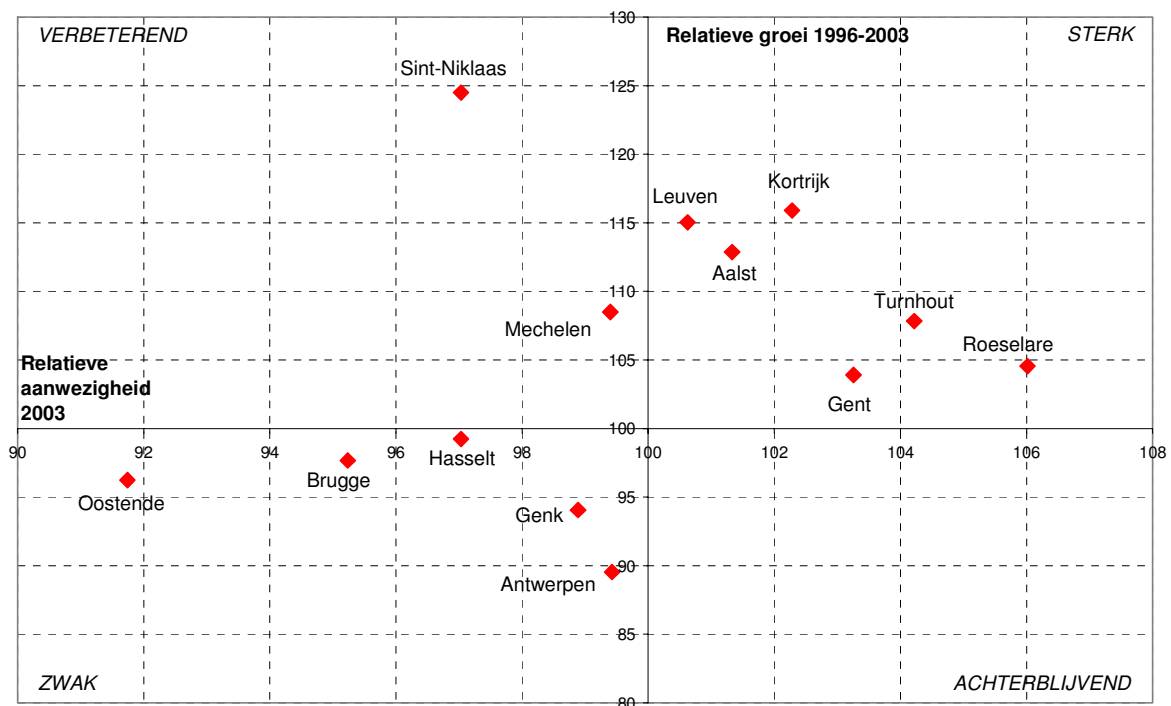
Grafiek 5 Biplot RSV-gebieden en belangrijkste financiële indicatoren

4. Vergelijking van de economische slagkracht tussen de 13 steden

Het Vlaamse regeerakkoord hecht expliciet belang aan het stedenbeleid. Investeren in vernieuwing en stimuleren van de aantrekkingskracht voor ondernemers is een element van dat beleid. Hierna komt een bespreking van de financiële ratio's voor de 13 Vlaamse centrumsteden aan bod. De evolutie van financiële parameters kan de evolutie van de economische toestand in de steden verduidelijken. Bijlage 2 bevat de meer uitgebreide tabellen.

*Grafiek 6 Omvang en groei van de arbeidproductie in de Vlaamse steden
(indices, Vlaamse Gewest = 100)*

A. AALST

De middelste onderneming uit de stad Aalst heeft een hoge bruto toegevoegde waarde per werknemer. Verder is de personeelskost per werknemer er laag.

Beide factoren zorgen ervoor dat de mediaanonderneming uit de stad Aalst in staat is om een grote vergoeding voor de andere productiefactoren te creëren.

Over de periode 1999-2002 is de arbeidsintensiteit steeds achteruitgegaan, maar sinds 2003 boekt de indicator veel vooruitgang.

Een hoge arbeidsproductiviteit en een lage bruto toegevoegde waardemarge maken dat de stad Aalst een kapitaalintensief karakter heeft.

Zowel het rendement op de bedrijfsactiva als het resultaat op het eigen vermogen na belastingen behoren niet tot de sterkste punten van de stad Aalst.

Dit maakt dat de investeringsratio in de middelste onderneming van de stad Aalst eerder matig is.

Positief is dat het mediaanbedrijf uit de stad Aalst financieel gezonder is tegenover deze in de cluster, de 13 steden en het Vlaamse Gewest. De schuldgraad blijkt laag.

B. ANTWERPEN

De financiële slagkracht in de mediaanonderneming in Antwerpen is eerder gering te noemen.

De bruto toegevoegde waarde per werknemer is laag. Wel vertoont de indicator sedert 1999 een stijgende trend en is deze in 2003 aanzienlijk gegroeid, wat ook het geval was in het stedelijk gebied. De middelste onderneming uit de stad Antwerpen heeft een relatief hoge personeelskost per werknemer. Dit zorgt er – samen met de lage arbeidsproductiviteit – voor dat de vergoeding voor de andere productiefactoren ook klein is.

De investeringsratio is er laag. Daarmee samenhangend is ook de kapitaalintensiteit aan de zwakke kant.

Het resultaat dat voortkomt uit de gedane investeringen is daarenboven relatief zwak. Tot slot is ook de schuldgraad er hoog.

C. BRUGGE

De middelste onderneming uit de stad Brugge heeft een betrekkelijk lage bruto toegevoegde waarde per werknemer. Positief is dat de personeelskost per werknemer relatief laag is.

Verder is de arbeidsintensiteit in de middelste onderneming van de stad Brugge in 2002 en 2003 afgenomen. In de periode ervoor waren de Brugge werknemers arbeidsintensiever.

De middelste onderneming in de stad Brugge voegt zowat 30% van de omzet aan waarde toe. Daarmee doet ze het beter dan het stedelijk gebied, de 13 steden en het Vlaamse Gewest.

In 2003 werd een relatief groot percentage van de bruto toegevoegde waarde in bedrijfsactiva geïnvesteerd. Hiermee scoort Brugge beter ten opzichte van het stedelijk gebied, de 13 steden en het Vlaamse Gewest. Verder is de mediaanonderneming uit de stad Brugge kapitaalintensiever dan de 13 steden en het Vlaamse Gewest.

Maar het resultaat uit de gedane investeringen, de zogenaamde bruto rendabiliteit van de totale activa voor belastingen, is aanzienlijk klein. Bovendien is het rendement op het eigen vermogen na belastingen laag.

Ook de historische rendabiliteit in de stad Brugge is zwak en bovendien kampt het mediaanbedrijf de stad met een vrij hoge schuldgraad.

D. GENK

In de middelste onderneming van de stad Genk is de bruto toegevoegde waarde per werknemer alsook de personeelskost per werknemer en de vergoeding voor de andere productiefactoren aanzienlijk hoog. De bruto toegevoegde waardemarge is er aan de hoge kant.

Een minpunt is de lage investeringsratio. Bovendien nemen de investeringen in versneld tempo af. Daarmee samenhangend is Genk ook niet kapitaalintensief. Maar het resultaat op de gedane investeringen is er wel hoger dan in het stedelijk gebied, de 13 steden en het Vlaamse Gewest.

Er zijn geen problemen met de rendabiliteitscijfers. Een en ander weerspiegelt zich ook in een toegenomen zelffinancieringsgraad. De schuldgraad zou lager moeten zijn.

E. GENT

De bruto toegevoegde waarde per werknemer is er relatief hoog. Opvallend was de sterke groei van de indicator in 2003, wat ook het geval was in de 13 steden en het Vlaamse Gewest.

Minder positief is dat de middelste onderneming uit de stad Gent een betrekkelijk hoge personeelskost per werknemer heeft. Dit is ook zo in het stedelijk gebied. De ratio vertoont in de stad Gent een stijgende trend. Merk op dat de toename ervan sinds 2003 slinkt.

De middelste onderneming uit de stad Gent heeft een hogere investeringsratio dan deze uit de 13 steden en het Vlaamse Gewest. Toch neemt deze indicator af in de tijd. Daarmee samenhangend is de kapitaalintensiteit hoog, maar afnemend over de beschouwde jaren.

De rendabiliteitsindicatoren doen het goed. Een zwak punt in de middelste onderneming van de stad Gent is de zelffinancieringsgraad. In 2003 is ze er niet in geslaagd om financieel gezond te worden.

De schuldgraad ten slotte is relatief hoog.

F. HASSELT

De bruto toegevoegde waarde per werknemer is gering. De indicator vertoont echter een positieve trend en stijgt sterker dan in het stedelijk gebied en het Vlaamse Gewest. De mediaan van de bruto toegevoegde waardemarge is beter dan in het Vlaamse Gewest of de 13 steden. De ratio tendeert opwaarts.

De investeringen waren relatief hoger dan in het stedelijk gebied of de 13 steden. Het Vlaamse Gewest als geheel presteerde echter beter. De kapitaalintensiteit bereikt in Hasselt niet het niveau van het Vlaamse Gewest, doch daalde minder sterk.

De bruto rendabiliteit van de totale activa wijkt in Hasselt niet veel af van het Vlaamse Gewest. De nettorendabiliteit van het eigen vermogen is echter relatief laag, zij het dat deze in positieve zin evolueert.

Ook de zelffinancieringsgraad in de middelste onderneming van de stad Hasselt is lager dan in het Vlaamse Gewest. De middelste onderneming uit de stad Hasselt heeft wel een lage schuldgraad, maar de ratio tendeert in negatieve zin.

G. KORTRIJK

Kortrijk kan uitpakken met een relatief hoge bruto toegevoegde per werknemer, maar ook met een aanzienlijke personeelskost per werknemer.

Er is een relatief grote productie van toegevoegde waarde. De bedrijven zijn er vrij kapitaalintensief. Daarnaast zijn ook de investeringen hoog.

Wel is het rendement op de gedane investeringen in de middelste onderneming van de stad Kortrijk relatief zwak. Ook het rendement op het eigen vermogen scoort eerder laag.

De middelste onderneming uit de stad Kortrijk is financieel gezond en kampt met een betrekkelijk lage schuldgraad.

H. LEUVEN

De bruto toegevoegde waarde per werknemer is er aan de hoge kant. Maar de relatief hoge personeelskost per werknemer zorgt ervoor dat de vergoeding voor de andere productiefactoren niet erg groot is. In 2002 en 2003 nam de arbeidsproductiviteit wat af.

De mediaan van de investeringsratio is laag in Leuven en de trend is dalend. Maar de zogenaamde bruto rendabiliteit van de totale activa voor belastingen is hoger dan elders. Verder creëert de middelste onderneming uit de stad Leuven een aanzienlijke winst op het eigen vermogen.

Bovendien verbeterde de historische rendabiliteit. De schuldgraad is laag.

I. MECHELEN

De financiële slagkracht van de mediaanonderneming in Mechelen is eerder gering. De bruto toegevoegde waarde per werknemer is er matig. Verder heeft de stad Mechelen een hoge personeelskost per werknemer, waardoor de vergoeding voor de andere productiefactoren ook aan de lage kant blijft.

Ook de investeringen in bedrijfsactiva en de kapitaalintensiteit zijn laag in Mechelen. Bovendien evolueren beide indicatoren in negatieve zin.

De mediaanwaarde van de bruto rendabiliteit is relatief goed. Anders is het gesteld met de nettorendabiliteit. De zelffinancieringsgraad scoort zwak. De schuldgraad is er in vergelijking met de andere steden vrij hoog.

J. OOSTENDE

De middelste onderneming van de stad Oostende heeft een lage bruto toegevoegde waarde per werknemer. Daartegenover staat dat de personeelskost per werknemer kleiner is dan in de 13 steden en het Vlaamse Gewest.

De bruto toegevoegde waardemarge is relatief hoog. Oostende kenmerkt zich door een betrekkelijk hoge investeringsratio. Daarmee samenhangend is ze kapitaalintensief en het resultaat op de gedane investeringen is in 2003 fors toegenomen. Ook het rendement op het eigen vermogen na belastingen is in de mediaanonderneming behoorlijk.

De historische rendabiliteit verhoogde en kon in 2003 bevredigend worden genoemd. Ten slotte noteert de stad Oostende een redelijke lage schuldgraad.

K. ROESELARE

Roeselare kan een hoge bruto toegevoegde waarde per werknemer voorleggen. Verder is de personeelskost per werknemer er relatief laag. Zo is de vergoeding voor de andere productiefactoren ook groot. Toch is de arbeidsproductiviteit afgenomen in 2003. Voorheen was ze beter.

Verder heeft Roeselare een investeringsratio die zich boven deze van de 13 steden en het Vlaamse Gewest bevindt. Het resultaat uit de gedane investeringen, de zogenaamde bruto rendabiliteit van de totale activa is ook goed te noemen. Wel is het rendement op het eigen vermogen relatief gering. Dit kan te maken hebben met het relatief groter gewicht van het eigen vermogen in het totaal vermogen (de schuldgraad is dus laag). De zelffinancieringsgraad is het hoogst in Roeselare.

L. SINT-NIKLAAS

De bruto toegevoegde waarde per werknemer is er eerder laag. Positief is de relatief lage personeelskost per werknemer.

De investeringsratio blinkt niet uit. De rendabiliteitscijfers onderscheiden zich noch in positieve, noch in negatieve zin. De zelffinancieringsgraad is goed en het aandeel van de schulden is laag.

M. TURNHOUT

Het mediaanbedrijf in Turnhout heeft een hoge bruto toegevoegde waarde per werknemer. Dit compenseert de betrekkelijk hoge personeelskost per werknemer.

De mediaan van de investeringsratio is laag. Daarmee samenhangend is ook de kapitaalintensiteit niet zo hoog. De bruto- en nettorendabiliteit zijn behoorlijk.

Een zwak punt is de vrij hoge schuldgraad.

VASTSTELLINGEN

Ook hier kan door middel van een biplot een synthetiserende benadering van de financiële informatie uit de 13 centrumsteden gegeven worden. Zoals bij de bespreking van de RSV-gebieden worden vier variabelen betrokken in de analyse: de bruto toegevoegde waarde per werknemer, de investeringsratio, de nettorendabiliteit van het eigen vermogen en de schuldgraad.

De twee weerhouden principale componenten verklaren in dit geval 72,1% van de totale variantie. De financiële variabelen in de biplot van de 13 steden positioneren zich zodanig dat er geen sprake is van 'goede' of 'slechte' segmenten in de biplot.

Roeselare en *Kortrijk* kunnen bogen op een goede arbeidsproductiviteit en lage schuldgraad. Er wordt bovendien veel geïnvesteerd. De keerzijde is het eerder lage rendement op het eigen vermogen. Dit is in mindere mate ook het geval voor *Aalst*.

Gent scoort eveneens goed op de arbeidsproductiviteit, maar matig op het vlak van investeringen en schuldgraad. De vrij goede rendabiliteit komt in de biplot minder goed tot uiting.

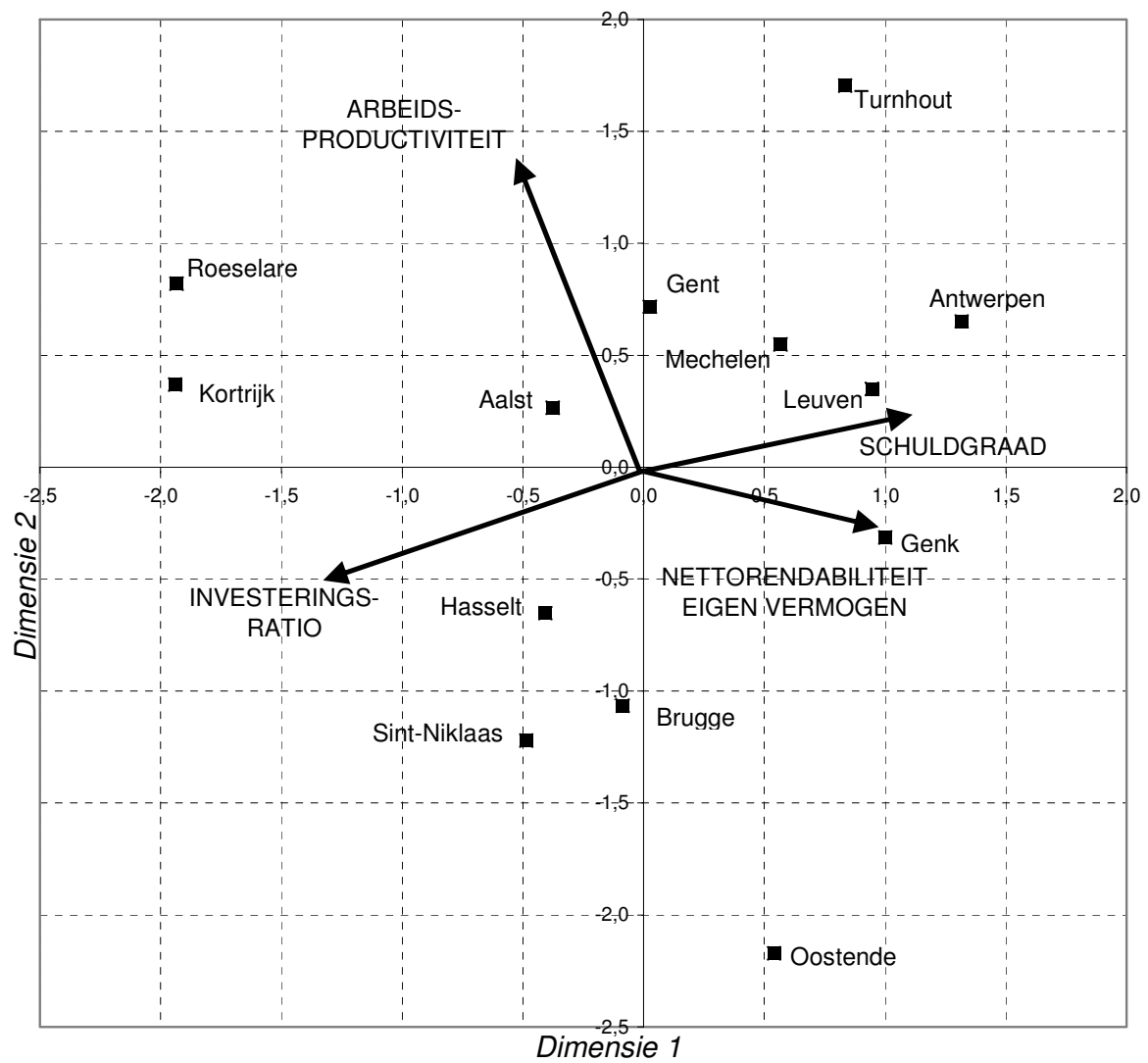
Mechelen, *Leuven*, *Antwerpen* en *Turnhout* kenmerken zich door lage investeringsratio's. De matige arbeidsproductiviteit in de drie eerstgenoemde steden evenals de goede score daarop van Turnhout en de hoge schuldgraad van Turnhout en vooral Antwerpen komen allemaal goed naar voor in de figuur.

Genk scoort duidelijk goed op de nettorendabiliteit van het eigen vermogen. Aan de andere kant komen de lage investeringsratio en de eerder zwakke arbeidsproductiviteit goed in beeld. Dit is minder het geval voor de betrekkelijk lage schuldgraad.

Oostende vertoont de laagste arbeidsproductiviteit zoals treffend geïllustreerd wordt in de biplot.

Hasselt, *Sint-Niklaas* en *Brugge* kenmerken zich door een lage arbeidsproductiviteit en een matig nettorendement op het eigen vermogen. De investeringen zijn evenwel vrij goed. Ook de schuldgraad is laag in Hasselt en Sint-Niklaas, maar minder zo in Brugge. Dit laatste komt minder uit de verf in de figuur.

Grafiek 7 Biplot 13 centrumsteden en de belangrijkste financiële indicatoren

5. Financiële ratio's voor de Vlaamse gemeenten

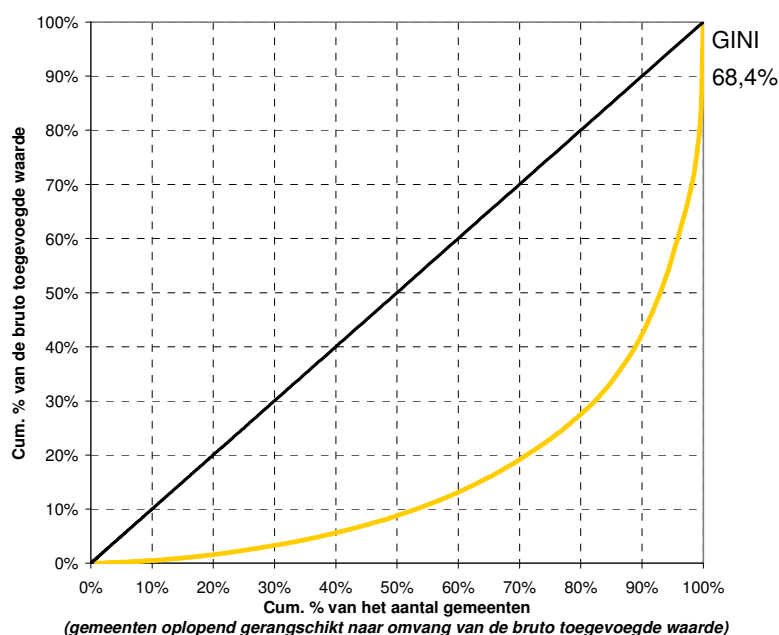
A. Algemeen

De uitgebreide tabellen met financiële ratio's per gemeente zijn raadpleegbaar op de website van APS: (www.vlaanderen.be/aps), onder de rubriek Stativaria nr. 35: EDP: http://aps.vlaanderen.be/statistiek/publicaties/stat_Publicaties_stati.htm

Hierna volgt een beknopt overzicht van de spreiding van enkele financiële ratio's in de Vlaamse gemeenten.

De Vlaamse gemeenten verschillen onderling niet alleen in omvang of bevolkingsdichtheid: ook de economische activiteit is geconcentreerd in een minderheid van gemeenten. Dit is nog meer uitgesproken het geval indien de analyse verloopt via de 'economic decision power', wat wil zeggen dat de financiële ratio's betrekking hebben op de locatie van de aangever van de jaarrekeningen.

*Grafiek 8 Bruto toegevoegde waarde Vlaamse Gewest – 2003
Lorenz-curve en Gini-coëfficiënt*

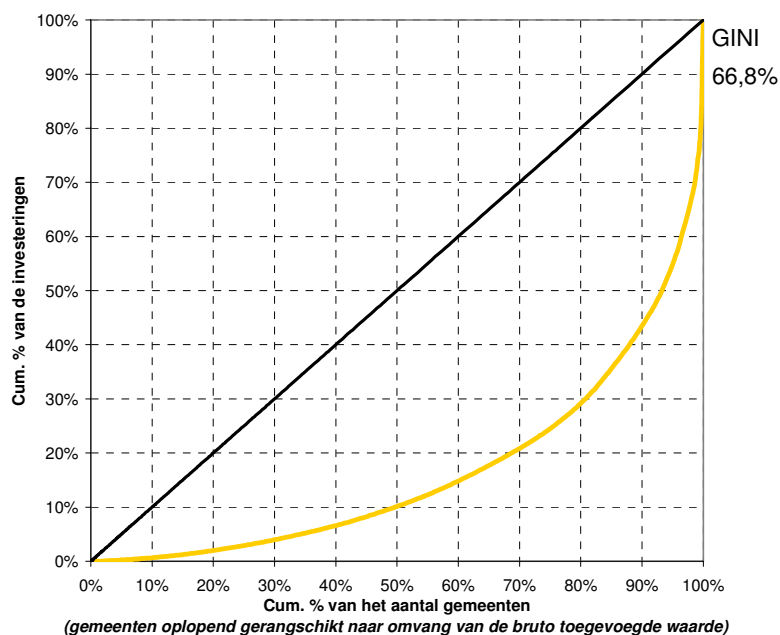
De Lorenz-curve is een grafische maatstaf voor de gelijkheid – ongelijkheid van de spreiding van een financiële variabele over de Vlaamse gemeenten. Deze curve rangschikt op een cumulatieve wijze de gemeenten, beginnend met de gemeenten die de kleinste waarde hebben. Hoe verder de Lorenz-curve afwijkt van de bissectrice, hoe ongelijker de spreiding van deze financiële variabele is over de gemeenten. De verhouding van de oppervlakte begrensd door de bissectrice en de Lorenz-curve en de oppervlakte gevormd door de driehoek van de bissectrice en de onder- en rechterzijde, is de Gini-coëfficiënt. Hoe groter deze coëfficiënt, hoe ongelijker de spreiding van de financiële variabele over de gemeenten.

Grafiek 8 illustreert dat de helft van de kleinste gemeenten (gerangschikt volgens toegevoegde waarde) nog niet eens 10% van de totale bruto toegevoegde waarde produceert (2003). De 90% kleinste gemeenten (naar toegevoegde waarde) zijn goed voor iets meer dan 40% van de toegevoegde

waardeproductie. De resterende 10% staat met andere woorden in voor meer dan de helft van de bruto toegevoegde waarde. Ook de investeringen zijn volgens een analoog patroon geconcentreerd, zoals uit Grafiek 9 blijkt.

We berekenen de Gini-coëfficiënt achtereenvolgens voor de bruto toegevoegde waarde en voor de investeringen. De Gini-coëfficiënt blijkt lichtjes groter te zijn voor de bruto toegevoegde waarde dan voor de investeringen, wat wil zeggen dat realisatie van de toegevoegde waarde iets meer geconcentreerd verloopt in de (grotere) Vlaamse gemeenten.

*Grafiek 9 Investerings Vlaamse Gewest – 2003
Lorenz-curve en Gini-coëfficiënt*

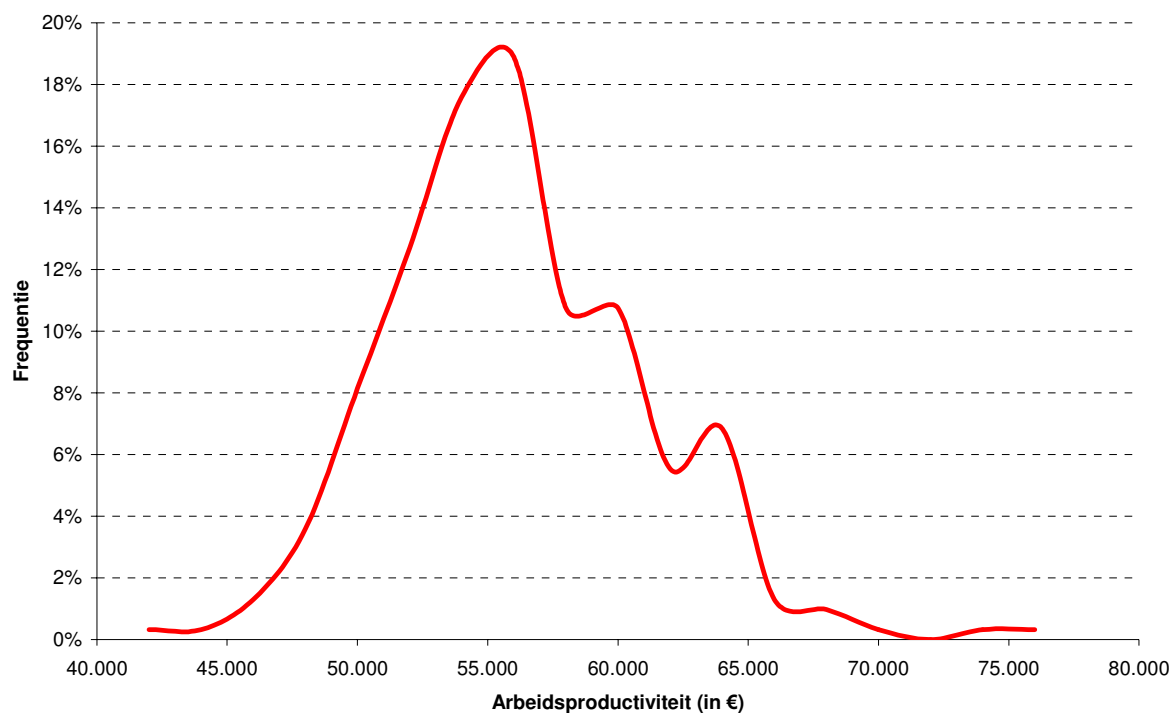

De figuren hierna geven een beeld van de spreiding van drie belangrijke financiële ratio's over de gemeenten⁹:

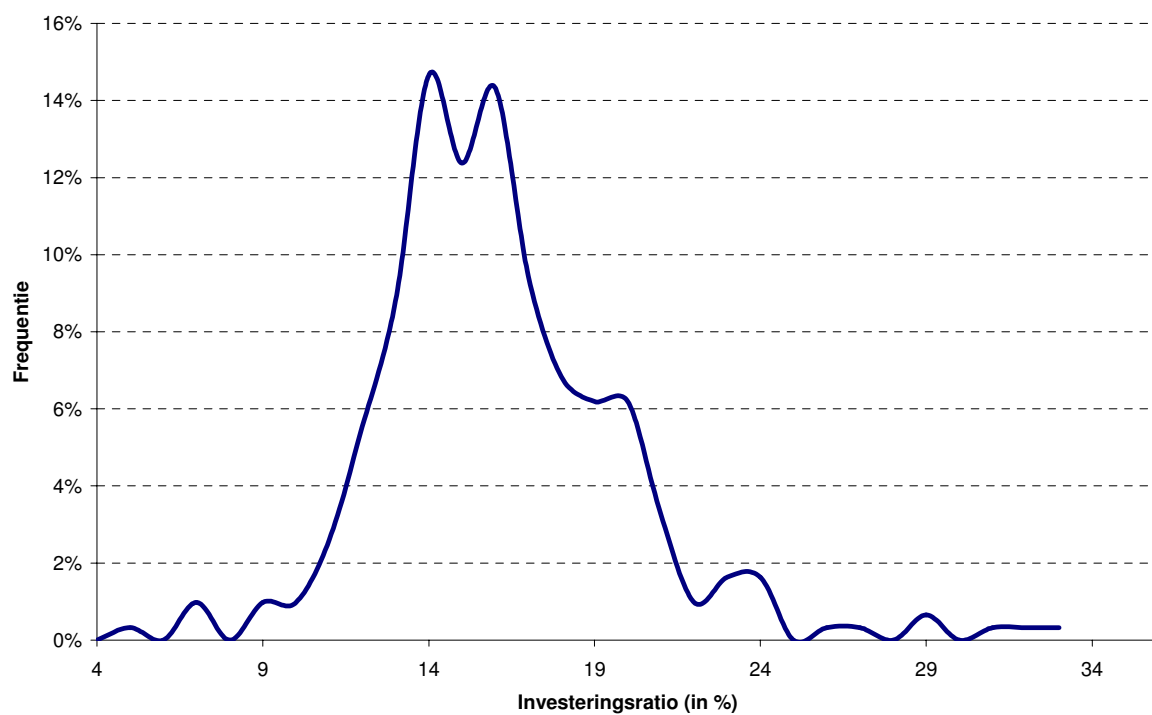
- de grootste groep van gemeenten kende in 2003 een arbeidsproductiviteit in de buurt van 55.000 €, hoewel er toch nog belangrijke aantallen zijn die meer realiseerden;
- de investeringsratio situeerde zich voor het gros van de Vlaamse gemeenten rond 14 à 15%. Ook hier geldt dat er een belangrijke groep is die relatief meer investeerde;
- de nettorendabiliteit van het eigen vermogen bedraagt meestal 8 à 9%, doch de curve is platter dan de vorige: dat wil zeggen dat er meer gemeenten een afwijkende ratio hebben.

⁹ Het gaat telkenmale om de set van mediaanwaarden voor de 308 Vlaamse gemeenten.

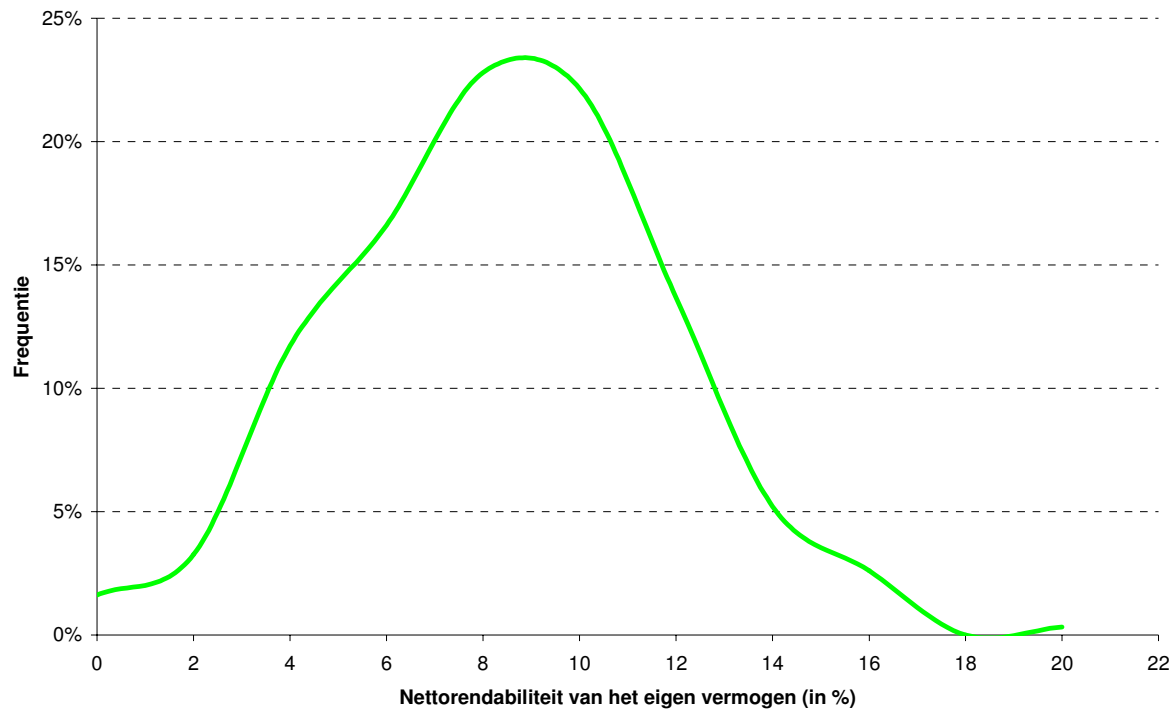
Grafiek 10 Frequentie van de arbeidsproductiviteit in de gemeenten van het Vlaamse Gewest in 2003

Grafiek 11 Frequentie van de investeringsratio in de gemeenten van het Vlaamse Gewest in 2003

Grafiek 12 Frequentie van de nettorendabiliteit van het eigen vermogen in de gemeenten van het Vlaamse Gewest in 2003

B. Groepering van gemeenten

Een clusteranalyse laat toe om gemeenten die min of meer dezelfde kenmerken hebben op financiële ratio's te groeperen tot zogenaamde 'clusters'. De uitgevoerde analyse kon op een zinvolle wijze vijf clusters onderscheiden die zich als volgt kenmerken:

Cluster 1:

- hoge arbeidsproductiviteit
- lage investeringsratio
- weinig kapitaalintensief
- hoge personeelskosten
- lage zelffinancieringsgraad
- hoge schuldgraad

Cluster 2:

- hoge zelffinancieringsgraad
- lage schuldgraad

(en voor het overige vrij gemiddelde scores op de andere ratio's)

Cluster 3:

- lage arbeidsproductiviteit
- hoge bruto toegevoegde waardemarge
- laag nettorendement
- lage zelffinancieringsgraad
- hoge schuldgraad

Cluster 4:

- hoge arbeidsproductiviteit
- hoge bruto toegevoegde waardemarge
- lage investeringsratio
- hoog nettorendement
- hoge zelffinancieringsgraad

Cluster 5:

- lage arbeidsproductiviteit
- geringe bruto toegevoegde waardemarge
- hoge investeringsratio
- lage personeelskost
- hoge schuldgraad

Cluster 1 groepeerde voornamelijk een aantal gemeenten aan de noordrand van Brussel en verder naar de stad Antwerpen toe. Het gaat om gemeenten met een overwicht aan bedrijven die gebruik maken van menselijk kapitaal. Ook zou het kunnen gaan om wat jongere bedrijven (gezien de lage opgebouwde winsten).

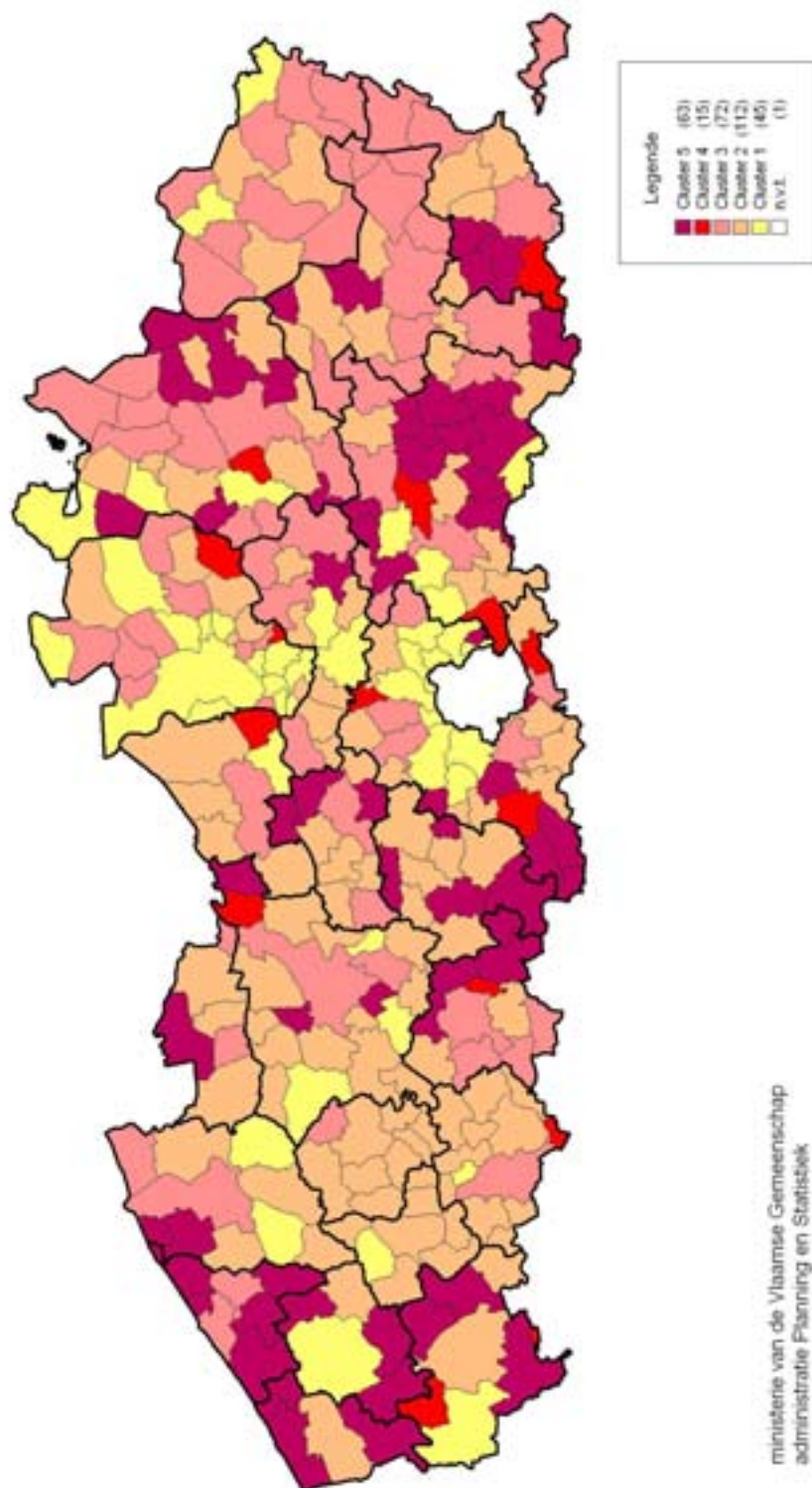
Cluster 2 is dominant in delen van West- en Oost-Vlaanderen dan in de rest van het Vlaamse Gewest. Het zijn bedrijven die zich weinig onderscheiden, behalve dat hun solvabiliteit goed is. Mogelijks gaat het om 'gevestigde waarden'.

Cluster 3 is dominant in de Kempen, maar omvat ook vrij veel grotere steden. De mediaan van de bedrijven uit deze gemeente is er minder goed aan toe dan deze van de andere clusters: kenmerkend immers is de relatief lage productiviteit in combinatie met een zwakker rendement en een eerder hoge schuldpositie. Men mag niet vergeten dat het een analyse betreft van één boekjaar (2003) en dat de vergelijking met de hele set van Vlaamse gemeenten gemaakt wordt.

Cluster 4 herbergt een relatief kleine set van geografisch verspreide gemeenten. De financiële situatie is er gezond, doch er is minder investeringsbereidheid.

Cluster 5 omvat een aantal gemeenten uit het Hageland, Zuid-Oost-Vlaanderen, de Westhoek en de kustzone. Hun zwakke toegevoegde waardecreatie wordt gecompenseerd door een lagere loonkost. Dit neemt niet weg dat de schuldpositie er eerder hoog is. Het is dan toch een minder benijdenswaardige groep. Het kan gaan om sectoren of bedrijven die zich zouden moeten omvormen om de concurrentie goed aan te kunnen.

Clusters van gemeenten op basis van de voornaamste financiële ratio's

Bijlage 1

Overzicht van de besproken financiële ratio's voor de gebieden van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV), mediaanwaarden en aantallen, 1999-2003

Buitengebied					
	1999	2000	2001	2002	2003
Bruto toegevoegde waarde per werknemer (in €)	51.000	52.000	53.000	54.800	57.000
n	20.048	21.112	22.226	23.022	22.012
Bruto toegevoegde waardemarge (in %)	29,1%	28,8%	28,8%	28,6%	29,3%
n	17.666	18.021	18.318	18.299	16.144
Investerings in verhouding tot de bruto toegevoegde waarde (in %)	20,0%	19,2%	19,1%	18,2%	16,7%
n	36.057	38.066	38.887	40.540	39.136
Arbeidsintensiteit (in %)	2,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
n	50.294	54.465	58.218	61.714	59.506
Kapitaalintensiteit (in %)	24,5%	24,1%	24,0%	23,2%	22,6%
n	50.294	54.465	58.218	61.714	59.506
Personeelskost per werknemer (in €)	31.000	32.000	32.636	34.000	35.167
n	20.048	21.112	22.226	23.022	22.012
Bruto rendabiliteit van de totale activa voor belastingen (in %)	2,4%	2,5%	2,4%	2,2%	2,7%
n	51.269	55.492	59.339	62.814	60.507
Nettorendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen (in %)	7,8%	8,1%	7,8%	7,2%	8,6%
n	51.219	55.503	59.332	62.793	60.503
Zelffinancieringsgraad (in %)	6,5%	7,2%	7,4%	7,8%	9,5%
n	51.339	55.598	59.420	62.888	60.579
Schuldgraad (in %)	69,3%	69,2%	68,5%	68,4%	66,7%
n	51.339	55.598	59.420	62.888	60.579
Grootstedelijk centrum					
	1999	2000	2001	2002	2003
Bruto toegevoegde waarde per werknemer (in €)	51.979	53.000	53.571	53.500	56.000
n	7.739	8.170	8.500	8.707	8.104
Bruto toegevoegde waardemarge (in %)	23,3%	22,9%	22,8%	22,6%	22,7%
n	7.784	7.906	7.945	7.920	7.065
Investerings in verhouding tot de bruto toegevoegde waarde (in %)	14,2%	13,7%	14,3%	13,2%	12,5%
n	12.807	13.410	12.902	13.268	12.273
Arbeidsintensiteit (in %)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
n	19.798	21.418	22.448	23.433	21.767
Kapitaalintensiteit (in %)	16,1%	15,6%	15,4%	14,7%	14,1%
n	19.798	21.418	22.448	23.433	21.767
Personeelskost per werknemer (in €)	33.000	33.910	35.000	37.000	38.000

n	7.739	8.170	8.500	8.707	8.104
Bruto rendabiliteit van de totale activa voor belastingen (in %)	1,9%	1,9%	1,7%	1,5%	2,0%
n	20.278	21.992	22.966	23.974	22.192
Nettorendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen (in %)	7,1%	7,6%	6,7%	6,5%	7,5%
n	20.297	21.996	23.004	24.007	22.207
Zelffinancieringsgraad (in %)	1,7%	1,8%	1,9%	2,0%	2,8%
n	20.352	22.049	23.032	24.034	22.253
Schuldgraad (in %)	74,1%	74,5%	74,2%	74,1%	72,9%
n	20.352	22.049	23.032	24.034	22.253
Grootstedelijke rand					
	1999	2000	2001	2002	2003
Bruto toegevoegde waarde per werknemer (in €)	51.781	53.414	54.319	56.333	59.000
n	2.784	2.968	3.030	3.127	2.951
Bruto toegevoegde waardemarge (in %)	26,6%	26,9%	26,6%	27,1%	27,7%
n	2.570	2.571	2.573	2.571	2.454
Investerings in verhouding tot de bruto toegevoegde waarde (in %)	16,7%	16,7%	16,7%	14,5%	14,7%
n	4.814	5.049	5.059	5.109	4.955
Arbeidsintensiteit (in %)	2,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
n	6.871	7.426	7.838	8.231	7.926
Kapitaalintensiteit (in %)	21,0%	20,7%	20,1%	19,3%	18,9%
n	6.871	7.426	7.838	8.231	7.926
Personeelskost per werknemer (in €)	32.838	34.000	35.000	37.000	38.000
n	2.784	2.968	3.030	3.127	2.951
Bruto rendabiliteit van de totale activa voor belastingen (in %)	2,8%	2,9%	2,7%	2,6%	2,9%
n	6.987	7.538	7.985	8.387	8.048
Nettorendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen (in %)	8,3%	8,6%	7,9%	7,7%	8,9%
n	6.990	7.543	7.986	8.392	8.064
Zelffinancieringsgraad (in %)	5,3%	5,7%	5,5%	6,0%	7,3%
n	7.007	7.562	8.002	8.400	8.073
Schuldgraad (in %)	71,4%	71,2%	70,4%	69,8%	68,0%
n	7.007	7.562	8.002	8.400	8.073
Kleinstedelijk					
	1999	2000	2001	2002	2003
Bruto toegevoegde waarde per werknemer (in €)	50.333	51.500	52.187	53.211	55.644
n	11.322	11.982	12.522	12.935	12.347
Bruto toegevoegde waardemarge (in %)	28,6%	28,3%	28,6%	28,5%	29,1%
n	8.829	8.739	8.895	9.097	7.963
Investerings in verhouding	18,3%	17,9%	18,2%	16,7%	15,4%

tot de bruto toegevoegde waarde (in %)					
n	18.619	19.647	19.718	20.407	19.668
Arbeidsintensiteit (in %)	12,7%	10,0%	7,2%	4,2%	1,9%
n	25.991	28.099	29.711	31.369	30.269
Kapitaalintensiteit (in %)	23,4%	23,1%	23,1%	22,6%	21,6%
n	25.991	28.099	29.711	31.369	30.269
Personeelskost per werknemer (in €)	30.821	31.286	32.250	33.750	35.000
n	11.322	11.982	12.522	12.935	12.347
Bruto rendabiliteit van de totale activa voor belastingen (in %)	2,4%	2,4%	2,2%	1,9%	2,5%
n	26.471	28.635	30.265	31.972	30.744
Nettorendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen (in %)	7,3%	7,6%	6,8%	6,3%	7,8%
n	26.463	28.652	30.286	31.979	30.747
Zelffinancieringsgraad (in %)	5,9%	6,5%	6,7%	6,9%	8,4%
n	26.517	28.699	30.320	32.019	30.782
Schuldgraad (in %)	69,9%	69,3%	69,0%	68,9%	67,4%
n	26.517	28.699	30.320	32.019	30.782
Regionaalstedelijk centrum					
	1999	2000	2001	2002	2003
Bruto toegevoegde waarde per werknemer (in €)	49.292	51.000	51.500	53.000	55.291
n	8.533	9.039	9.476	9.696	9.042
Bruto toegevoegde waardemarge (in %)	28,6%	29,3%	30,0%	29,3%	29,9%
n	7.066	7.054	7.131	7.157	6.192
Investerings in verhouding tot de bruto toegevoegde waarde (in %)	16,7%	15,8%	16,0%	15,2%	14,3%
n	13.863	14.445	14.338	14.884	14.164
Arbeidsintensiteit (in %)	12,6%	10,3%	7,6%	3,0%	0,0%
n	19.667	21.116	22.380	23.550	22.487
Kapitaalintensiteit (in %)	22,2%	21,3%	21,2%	20,8%	20,0%
n	19.667	21.116	22.380	23.550	22.487
Personeelskost per werknemer (in €)	31.143	32.000	33.000	34.646	36.000
n	8.533	9.039	9.476	9.696	9.042
Bruto rendabiliteit van de totale activa voor belastingen (in %)	2,2%	2,4%	2,2%	2,0%	2,5%
n	20.013	21.507	22.793	24.015	22.850
Nettorendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen (in %)	6,8%	7,1%	6,7%	5,9%	7,1%
n	20.033	21.541	22.844	24.056	22.883
Zelffinancieringsgraad (in %)	5,1%	5,5%	5,5%	5,9%	7,2%
n	20.071	21.569	22.864	24.061	22.894
Schuldgraad (in %)	69,3%	69,5%	69,2%	68,8%	67,1%
n	20.071	21.569	22.864	24.061	22.894

Regionaalstedelijke rand					
	1999	2000	2001	2002	2003
Bruto toegevoegde waarde per werknemer (in €)	51.000	53.063	53.000	54.500	58.028
n	3.635	3.776	3.920	4.007	3.806
Bruto toegevoegde waardemarge (in %)	30,0%	29,9%	29,7%	29,3%	29,4%
n	2.607	2.648	2.714	2.680	2.263
Investerings in verhouding tot de bruto toegevoegde waarde (in %)	19,1%	19,2%	18,8%	17,8%	16,4%
n	5.957	6.236	6.307	6.428	6.173
Arbeidsintensiteit (in %)	11,8%	9,6%	6,8%	3,1%	2,1%
n	8.235	8.825	9.336	9.797	9.393
Kapitaalintensiteit (in %)	24,0%	24,0%	22,8%	22,7%	22,0%
n	8.235	8.825	9.336	9.797	9.393
Personeelskost per werknemer (in €)	31.000	32.000	32.764	34.222	35.577
n	3.635	3.776	3.920	4.007	3.806
Bruto rendabiliteit van de totale activa voor belastingen (in %)	2,4%	2,8%	2,3%	2,1%	2,9%
n	8.377	8.970	9.478	9.960	9.520
Nettorendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen (in %)	7,3%	7,7%	7,1%	6,8%	7,9%
n	8.360	8.954	9.495	9.975	9.526
Zelffinancieringsgraad (in %)	7,9%	8,4%	8,4%	9,0%	10,3%
n	8.386	8.987	9.500	9.977	9.531
Schuldgraad (in %)	68,2%	67,9%	67,3%	67,2%	65,4%
n	8.386	8.987	9.500	9.977	9.531
Vlaamse Rand					
	1999	2000	2001	2002	2003
Bruto toegevoegde waarde per werknemer (in €)	55.692	57.500	57.645	59.000	60.806
n	2.747	2.906	3.043	3.099	2.854
Bruto toegevoegde waardemarge (in %)	28,0%	27,9%	27,6%	28,1%	29,3%
n	2.916	3.027	3.048	3.093	2.728
Investerings in verhouding tot de bruto toegevoegde waarde (in %)	13,2%	14,1%	14,1%	12,6%	11,9%
n	4.363	4.555	4.318	4.468	4.268
Arbeidsintensiteit (in %)	6,9%	3,0%	0,0%	0,0%	0,0%
n	6.253	6.764	7.207	7.575	7.187
Kapitaalintensiteit (in %)	17,5%	17,0%	16,7%	16,4%	15,8%
n	6.253	6.764	7.207	7.575	7.187
Personeelskost per werknemer (in €)	37.000	38.000	39.000	40.600	41.183
n	2.747	2.906	3.043	3.099	2.854
Bruto rendabiliteit van de totale activa voor belastingen (in %)	4,0%	4,5%	4,0%	3,6%	3,8%

n	6.339	6.853	7.291	7.713	7.314
Nettorendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen (in %)	8,6%	9,3%	8,1%	7,4%	8,9%
n	6.371	6.897	7.352	7.744	7.334
Zelffinancieringsgraad (in %)	2,8%	3,3%	3,1%	3,2%	4,1%
n	6.376	6.907	7.354	7.749	7.342
Schuldgraad (in %)	71,8%	70,8%	70,4%	70,6%	68,5%
n	6.376	6.907	7.354	7.749	7.342

Bijlage 2

Overzicht van de besproken financiële ratio's voor de 13 centrumsteden, mediaanwaarden en aantallen, 1999-2003

Antwerpen					
	1999	2000	2001	2002	2003
Bruto toegevoegde waarde per werknemer (in €)	51.857	52.875	54.000	53.000	55.333
n	5.641	5.979	6.210	6.312	5.886
Bruto toegevoegde waardemarge (in %)	19,5%	19,0%	18,7%	19,0%	19,1%
n	6.223	6.378	6.411	6.321	5.666
Investerings in verhouding tot de bruto toegevoegde waarde (in %)	14,1%	14,3%	15,0%	13,9%	13,3%
n	9.851	10.313	9.840	10.086	9.226
Arbeidsintensiteit (in %)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
n	14.635	15.821	16.521	17.191	15.832
Kapitaalintensiteit (in %)	14,3%	14,0%	13,8%	13,1%	12,2%
n	14.635	15.821	16.521	17.191	15.832
Personeelskost per werknemer (in €)	33.000	34.000	35.000	37.000	38.310
n	5.641	5.979	6.210	6.312	5.886
Bruto rendabiliteit van de totale activa voor belastingen (in %)	1,8%	1,8%	1,6%	1,3%	1,9%
n	15.079	16.293	16.983	17.651	16.194
Nettorendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen (in %)	7,1%	7,6%	6,7%	6,4%	7,4%
n	15.036	16.252	16.964	17.633	16.175
Zelffinancieringsgraad (in %)	1,3%	1,4%	1,5%	1,5%	2,3%
n	15.079	16.293	16.983	17.651	16.194
Schuldgraad (in %)	49,1%	49,1%	49,5%	49,9%	48,1%
n	15.079	16.293	16.983	17.651	16.194
Gent					
	1999	2000	2001	2002	2003
Bruto toegevoegde waarde per werknemer (in €)	52.000	53.333	53.000	55.000	57.464
n	2.098	2.191	2.290	2.395	2.218
Bruto toegevoegde waardemarge (in %)	27,1%	27,3%	26,5%	26,3%	27,1%
n	1.960	1.933	1.942	1.955	1.726
Investerings in verhouding tot de bruto toegevoegde waarde (in %)	19,6%	18,6%	18,6%	16,5%	15,6%
n	3.802	4.093	4.052	4.174	3.947
Arbeidsintensiteit (in %)	2,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
n	5.163	5.597	5.927	6.242	5.935
Kapitaalintensiteit (in %)	21,5%	20,4%	20,0%	19,5%	18,9%
n	5.163	5.597	5.927	6.242	5.935

Personeelskost per werknemer (in €)	32.854	33.471	34.714	36.301	37.367
n	2.098	2.191	2.290	2.395	2.218
Bruto rendabiliteit van de totale activa voor belastingen (in %)	2,4%	2,5%	2,0%	2,0%	2,3%
n	5.273	5.756	6.049	6.383	6.059
Nettorendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen (in %)	7,1%	7,7%	6,5%	6,5%	7,7%
n	5.261	5.744	6.040	6.374	6.032
Zelffinancieringsgraad (in %)	3,4%	3,3%	3,8%	3,8%	4,8%
n	5.273	5.756	6.049	6.383	6.059
Schuldgraad (in %)	40,7%	41,0%	40,9%	41,2%	39,6%
n	5.273	5.756	6.049	6.383	6.059
Brugge					
	1999	2000	2001	2002	2003
Bruto toegevoegde waarde per werknemer (in €)	47.636	49.000	49.489	51.542	53.000
n	1.259	1.292	1.360	1.426	1.265
Bruto toegevoegde waardemarge (in %)	26,9%	27,8%	28,9%	29,7%	30,0%
n	980	984	1.049	1.127	934
Investerings in verhouding tot de bruto toegevoegde waarde (in %)	17,4%	16,8%	17,9%	16,3%	16,3%
n	2.037	2.149	2.152	2.200	2.018
Arbeidsintensiteit (in %)	20,6%	20,1%	18,7%	17,4%	11,6%
n	2.686	2.832	3.012	3.161	2.916
Kapitaalintensiteit (in %)	23,1%	22,7%	22,6%	21,6%	20,6%
n	2.686	2.832	3.012	3.161	2.916
Personeelskost per werknemer (in €)	29.667	30.633	30.854	32.333	34.400
n	1.259	1.292	1.360	1.426	1.265
Bruto rendabiliteit van de totale activa voor belastingen (in %)	1,6%	2,2%	1,5%	2,2%	2,4%
n	2.756	2.903	3.080	3.239	2.979
Nettorendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen (in %)	6,3%	7,8%	6,5%	6,7%	7,1%
n	2.748	2.895	3.080	3.235	2.978
Zelffinancieringsgraad (in %)	4,8%	5,0%	4,7%	5,2%	6,4%
n	2.756	2.903	3.080	3.239	2.979
Schuldgraad (in %)	40,6%	40,6%	40,3%	39,9%	39,3%
n	2.756	2.903	3.080	3.239	2.979
Genk					
	1999	2000	2001	2002	2003
Bruto toegevoegde waarde per werknemer (in €)	50.367	53.000	54.000	53.093	55.033
n	496	541	593	600	570

Bruto toegevoegde waardemarge (in %)	28,0%	29,4%	31,1%	29,1%	29,3%
n	386	355	376	415	332
Investerings in verhouding tot de bruto toegevoegde waarde (in %)	19,5%	15,5%	20,0%	17,5%	13,5%
n	865	894	918	967	909
Arbeidsintensiteit (in %)	22,9%	21,1%	18,1%	13,3%	8,5%
n	1.110	1.201	1.295	1.397	1.349
Kapitaalintensiteit (in %)	22,4%	20,2%	20,6%	21,1%	19,6%
n	1.110	1.201	1.295	1.397	1.349
Personeelskost per werknemer (in €)	32.000	33.000	33.097	35.017	36.343
n	496	541	593	600	570
Bruto rendabiliteit van de totale activa voor belastingen (in %)	3,1%	3,1%	3,2%	2,7%	3,3%
n	1.126	1.227	1.326	1.426	1.365
Nettorendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen (in %)	7,4%	7,7%	7,7%	6,4%	8,3%
n	1.122	1.225	1.318	1.428	1.365
Zelffinancieringsgraad (in %)	5,5%	5,2%	5,4%	5,2%	7,4%
n	1.126	1.227	1.326	1.426	1.365
Schuldgraad (in %)	40,5%	42,3%	40,0%	39,1%	37,0%
n	1.126	1.227	1.326	1.426	1.365
Hasselt					
	1999	2000	2001	2002	2003
Bruto toegevoegde waarde per werknemer (in €)	48.000	49.000	51.000	52.486	54.000
n	887	956	1.008	1.038	997
Bruto toegevoegde waardemarge (in %)	29,5%	30,1%	28,5%	27,8%	30,2%
n	712	653	663	673	586
Investerings in verhouding tot de bruto toegevoegde waarde (in %)	19,4%	19,3%	18,2%	15,5%	15,7%
n	1.607	1.692	1.687	1.751	1.734
Arbeidsintensiteit (in %)	10,3%	7,1%	4,5%	0,0%	0,0%
n	2.177	2.372	2.512	2.636	2.596
Kapitaalintensiteit (in %)	20,9%	20,6%	20,2%	20,3%	19,6%
n	2.177	2.372	2.512	2.636	2.596
Personeelskost per werknemer (in €)	30.800	31.756	33.667	35.536	36.429
n	887	956	1.008	1.038	997
Bruto rendabiliteit van de totale activa voor belastingen (in %)	2,3%	2,3%	2,4%	1,7%	2,5%
n	2.219	2.419	2.569	2.701	2.649
Nettorendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen (in %)	6,3%	5,8%	5,8%	4,8%	7,1%
n	2.212	2.409	2.563	2.699	2.644
Zelffinancieringsgraad (in %)	5,0%	5,0%	5,4%	5,1%	5,9%

n	2.219	2.419	2.569	2.701	2.649
Schuldgraad (in %)	36,8%	36,5%	36,5%	37,6%	37,1%
n	2.219	2.419	2.569	2.701	2.649
Leuven					
	1999	2000	2001	2002	2003
Bruto toegevoegde waarde per werknemer (in €)	49.257	50.413	52.000	51.250	56.000
n	800	853	899	903	839
Bruto toegevoegde waardemarge (in %)	25,8%	24,4%	25,1%	25,7%	28,8%
n	814	835	831	824	689
Investerings in verhouding tot de bruto toegevoegde waarde (in %)	17,6%	16,1%	16,0%	15,8%	12,6%
n	1.435	1.529	1.533	1.637	1.542
Arbeidsintensiteit (in %)	14,3%	8,5%	3,4%	0,0%	0,0%
n	1.859	2.030	2.183	2.339	2.216
Kapitaalintensiteit (in %)	20,2%	20,1%	18,8%	19,6%	18,2%
n	1.859	2.030	2.183	2.339	2.216
Personeelskost per werknemer (in €)	32.886	33.000	35.143	36.300	38.429
n	800	853	899	903	839
Bruto rendabiliteit van de totale activa voor belastingen (in %)	2,8%	2,5%	2,7%	2,1%	2,7%
n	1.890	2.066	2.233	2.403	2.273
Nettorendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen (in %)	8,4%	8,9%	9,1%	7,2%	8,0%
n	1.882	2.056	2.223	2.402	2.268
Zelffinancieringsgraad (in %)	3,3%	3,3%	3,6%	4,3%	5,5%
n	1.890	2.066	2.233	2.403	2.273
Schuldgraad (in %)	40,0%	39,4%	39,2%	38,3%	37,0%
n	1.890	2.066	2.233	2.403	2.273
Mechelen					
	1999	2000	2001	2002	2003
Bruto toegevoegde waarde per werknemer (in €)	50.319	51.333	50.250	53.500	55.317
n	790	851	901	893	820
Bruto toegevoegde waardemarge (in %)	22,7%	23,7%	22,9%	21,5%	22,5%
n	807	795	791	780	665
Investerings in verhouding tot de bruto toegevoegde waarde (in %)	16,8%	14,3%	15,9%	15,4%	15,0%
n	1.295	1.341	1.354	1.375	1.314
Arbeidsintensiteit (in %)	22,2%	20,6%	15,5%	6,8%	5,1%
n	1.709	1.838	1.988	2.084	1.998
Kapitaalintensiteit (in %)	18,6%	17,0%	17,2%	17,3%	17,1%
n	1.709	1.838	1.988	2.084	1.998
Personeelskost per werknemer (in €)	34.000	34.571	35.278	37.000	38.000

n	790	851	901	893	820
Bruto rendabiliteit van de totale activa voor belastingen (in %)	2,5%	2,9%	2,3%	2,1%	2,6%
n	1.754	1.889	2.030	2.148	2.046
Nettorendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen (in %)	6,9%	8,1%	6,8%	5,6%	7,0%
n	1.756	1.892	2.035	2.152	2.048
Zelffinancieringsgraad (in %)	4,0%	4,2%	3,8%	4,3%	5,5%
n	1.754	1.889	2.030	2.148	2.046
Schuldgraad (in %)	45,1%	44,5%	44,1%	43,0%	40,9%
n	1.754	1.889	2.030	2.148	2.046
Oostende					
	1999	2000	2001	2002	2003
Bruto toegevoegde waarde per werknemer (in €)	46.333	47.000	46.000	48.000	51.056
n	611	646	670	674	614
Bruto toegevoegde waardemarge (in %)	24,0%	28,6%	27,6%	28,5%	30,0%
n	559	584	548	543	451
Investerings in verhouding tot de bruto toegevoegde waarde (in %)	16,7%	17,9%	15,6%	16,7%	16,8%
n	1.041	1.103	1.083	1.113	980
Arbeidsintensiteit (in %)	18,6%	12,0%	8,6%	4,0%	2,0%
n	1.390	1.512	1.599	1.642	1.482
Kapitaalintensiteit (in %)	21,7%	22,0%	22,4%	22,2%	21,0%
n	1.390	1.512	1.599	1.642	1.482
Personeelskost per werknemer (in €)	29.000	29.000	30.000	32.000	33.000
n	611	646	670	674	614
Bruto rendabiliteit van de totale activa voor belastingen (in %)	1,5%	1,6%	1,2%	1,0%	2,3%
n	1.426	1.549	1.632	1.669	1.497
Nettorendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen (in %)	5,7%	6,4%	6,7%	6,1%	7,7%
n	1.432	1.548	1.637	1.671	1.502
Zelffinancieringsgraad (in %)	1,8%	2,5%	2,3%	3,4%	5,9%
n	1.426	1.549	1.632	1.669	1.497
Schuldgraad (in %)	39,1%	39,7%	40,3%	40,3%	38,0%
n	1.426	1.549	1.632	1.669	1.497
Sint-Niklaas					
	1999	2000	2001	2002	2003
Bruto toegevoegde waarde per werknemer (in €)	48.550	49.333	50.639	53.034	54.000
n	796	855	879	894	873
Bruto toegevoegde waardemarge (in %)	28,2%	27,6%	28,5%	27,4%	27,4%
n	800	811	822	793	746

Investerings in verhouding tot de bruto toegevoegde waarde (in %)	19,1%	20,0%	19,0%	16,8%	16,4%
n	1.404	1.473	1.453	1.503	1.492
Arbeidsintensiteit (in %)	7,9%	7,1%	2,8%	0,0%	0,0%
n	1.936	2.049	2.159	2.256	2.225
Kapitaalintensiteit (in %)	23,5%	23,3%	22,5%	21,2%	20,3%
n	1.936	2.049	2.159	2.256	2.225
Personeelskost per werknemer (in €)	31.000	31.900	32.571	34.500	35.000
n	796	855	879	894	873
Bruto rendabiliteit van de totale activa voor belastingen (in %)	2,8%	2,5%	2,3%	2,4%	2,3%
n	1.971	2.097	2.204	2.290	2.256
Nettorendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen (in %)	7,9%	7,0%	6,9%	6,7%	7,5%
n	1.962	2.091	2.199	2.277	2.250
Zelffinancieringsgraad (in %)	5,3%	6,0%	6,4%	6,7%	7,7%
n	1.971	2.097	2.204	2.290	2.256
Schuldgraad (in %)	37,0%	36,1%	36,2%	35,7%	34,9%
n	1.971	2.097	2.204	2.290	2.256
Aalst					
	1999	2000	2001	2002	2003
Bruto toegevoegde waarde per werknemer (in €)	49.250	52.000	54.125	54.700	56.393
n	739	767	790	831	794
Bruto toegevoegde waardemarge (in %)	23,3%	24,6%	24,4%	24,1%	24,9%
n	816	779	764	748	727
Investerings in verhouding tot de bruto toegevoegde waarde (in %)	18,9%	17,2%	18,6%	18,2%	15,6%
n	1.357	1.383	1.436	1.461	1.385
Arbeidsintensiteit (in %)	10,0%	5,3%	2,1%	0,0%	0,0%
n	1.775	1.883	1.996	2.112	2.056
Kapitaalintensiteit (in %)	24,5%	23,1%	23,6%	21,8%	21,6%
n	1.775	1.883	1.996	2.112	2.056
Personeelskost per werknemer (in €)	29.818	31.000	32.427	34.000	34.733
n	739	767	790	831	794
Bruto rendabiliteit van de totale activa voor belastingen (in %)	2,0%	2,4%	2,2%	2,2%	2,1%
n	1.811	1.928	2.053	2.153	2.101
Nettorendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen (in %)	6,5%	7,3%	6,7%	6,7%	7,2%
n	1.810	1.926	2.053	2.160	2.101
Zelffinancieringsgraad (in %)	5,8%	6,4%	6,5%	6,6%	8,2%
n	1.811	1.928	2.053	2.153	2.101
Schuldgraad (in %)	37,6%	37,5%	37,5%	38,4%	36,7%
n	1.811	1.928	2.053	2.153	2.101

Roeselare					
	1999	2000	2001	2002	2003
Bruto toegevoegde waarde per werknemer (in €)	54.333	54.714	55.500	56.333	59.000
n	725	774	815	843	793
Bruto toegevoegde waardemarge (in %)	26,7%	29,8%	30,8%	30,0%	29,8%
n	498	547	558	566	518
Investerings in verhouding tot de bruto toegevoegde waarde (in %)	21,6%	21,4%	22,2%	17,4%	19,2%
n	1.208	1.274	1.231	1.272	1.241
Arbeidsintensiteit (in %)	10,7%	8,0%	10,7%	7,7%	2,1%
n	1.596	1.729	1.782	1.888	1.840
Kapitaalintensiteit (in %)	23,5%	22,9%	23,2%	22,5%	21,5%
n	1.596	1.729	1.782	1.888	1.840
Personeelskost per werknemer (in €)	31.728	32.400	33.000	34.500	36.000
n	725	774	815	843	793
Bruto rendabiliteit van de totale activa voor belastingen (in %)	3,0%	3,2%	2,5%	2,3%	3,0%
n	1.619	1.742	1.809	1.911	1.861
Nettorendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen (in %)	6,9%	6,7%	5,7%	5,3%	6,8%
n	1.613	1.743	1.807	1.910	1.861
Zelffinancieringsgraad (in %)	10,3%	10,3%	10,3%	10,1%	10,7%
n	1.619	1.742	1.809	1.911	1.861
Schuldgraad (in %)	38,4%	38,1%	37,7%	38,2%	37,5%
n	1.619	1.742	1.809	1.911	1.861
Turnhout					
	1999	2000	2001	2002	2003
Bruto toegevoegde waarde per werknemer (in €)	52.500	54.451	54.000	54.117	58.000
n	467	484	521	524	489
Bruto toegevoegde waardemarge (in %)	29,2%	26,8%	31,3%	31,8%	28,8%
n	330	334	335	326	258
Investerings in verhouding tot de bruto toegevoegde waarde (in %)	17,2%	16,0%	17,9%	17,6%	13,8%
n	762	804	749	772	752
Arbeidsintensiteit (in %)	18,3%	16,1%	15,7%	10,3%	1,7%
n	1.029	1.104	1.160	1.223	1.196
Kapitaalintensiteit (in %)	20,0%	18,9%	18,4%	19,7%	18,6%
n	1.029	1.104	1.160	1.223	1.196
Personeelskost per werknemer (in €)	33.250	34.000	34.000	36.000	37.273
n	467	484	521	524	489
Bruto rendabiliteit van de totale activa voor belastingen (in %)	1,9%	2,6%	2,3%	2,1%	2,9%

n	1.048	1.133	1.181	1.255	1.217
Nettorendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen (in %)	7,0%	7,6%	7,5%	5,8%	7,2%
n	1.042	1.139	1.185	1.252	1.219
Zelffinancieringsgraad (in %)	4,4%	4,7%	5,2%	5,7%	6,9%
n	1.048	1.133	1.181	1.255	1.217
Schuldgraad (in %)	45,3%	44,7%	43,4%	43,7%	42,4%
n	1.048	1.133	1.181	1.255	1.217
Kortrijk					
	1999	2000	2001	2002	2003
Bruto toegevoegde waarde per werknemer (in €)	49.500	51.690	52.667	53.367	56.921
n	963	1.020	1.040	1.070	988
Bruto toegevoegde waardemarge (in %)	32,3%	31,1%	34,6%	32,1%	34,3%
n	732	765	768	714	573
Investerings in verhouding tot de bruto toegevoegde waarde (in %)	19,9%	18,7%	18,2%	17,8%	17,0%
n	1.754	1.818	1.778	1.804	1.670
Arbeidsintensiteit (in %)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
n	2.400	2.566	2.694	2.812	2.613
Kapitaalintensiteit (in %)	24,0%	22,1%	21,2%	21,4%	20,3%
n	2.400	2.566	2.694	2.812	2.613
Personeelskost per werknemer (in €)	32.000	32.910	33.611	35.400	36.254
n	963	1.020	1.040	1.070	988
Bruto rendabiliteit van de totale activa voor belastingen (in %)	2,0%	2,2%	2,1%	1,7%	2,2%
n	2.451	2.616	2.747	2.866	2.650
Nettorendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen (in %)	5,9%	5,9%	5,3%	4,9%	5,7%
n	2.454	2.617	2.744	2.870	2.647
Zelffinancieringsgraad (in %)	6,4%	7,2%	7,0%	7,2%	8,5%
n	2.451	2.616	2.747	2.866	2.650
Schuldgraad (in %)	40,0%	39,6%	39,6%	38,9%	38,3%
n	2.451	2.616	2.747	2.866	2.650

Producten van de administratie Planning en Statistiek

De administratie Planning en Statistiek geeft volgende **publicaties** uit:

- VRIND (Vlaamse Regionale Indicatoren) geeft elk jaar aan de hand van interessant cijfermateriaal een concreet beeld van wat de Vlaamse overheid doet, op welke terreinen zij actief is en welke resultaten zij behaalt. *Laatst verschenen VRIND 2004-2005: juni 2005.*
- VLAANDEREN IN CIJFERS is een jaarlijkse vouwfolder met de voornaamste socio-economische data over Vlaanderen in een Belgische context. *Laatst verschenen Vlaanderen in Cijfers: mei 2005.*
- CONJUNCTUURNOTA VOOR VLAANDEREN verschijnt per semester en geeft actuele informatie over de Vlaamse conjunctuurindicatoren, naast een situering in een ruimere, internationale context. *Laatst verschenen Conjunctuurnota voor Vlaanderen: oktober 2005.*
- STATIVARIA is een publicatiereeks die aan de Vlaamse ambtenaren, maar ook aan andere belangstellenden, originele informatie bezorgt die nuttig is bij de beleidscyclus.
Laatst verschenen nummers:
 - 34. Vlamingen met een handicap of langdurige gezondheidsproblemen. Een verkennende schets van hun sociale positie en hun situatiebeleving aan de hand van concrete onderzoekscijfers.
 - 33. In- en uitwijking in Vlaamse steden en gemeenten. Analyse van de interne en de externe migratie naar leeftijd en ruimtelijke structuren voor de periode 1995-2002.
 - 32. Tijd voor vrije tijd? Vrijetijdsparticipatie in Vlaanderen: sport, cultuur, media, sociale participatie en recreatie.
- VLAANDEREN GEPEILD bevat wetenschappelijke bijdragen op basis van analyses op de APS-survey naar de waarden, houdingen en gedragingen van Vlamingen. *Laatst verschenen Vlaanderen Gepeild: september 2005.*
- KWALITEITSRICHTLIJNEN BIJ HET UITVOEREN VAN SURVEYONDERZOEK is een handleiding met praktische tips voor het realiseren van kwaliteit in alle fasen van dit type onderzoek. *November 2001.*
- KWALITEITSZORG STATISTISCH PRODUCTIEPROCES bevat aanbevelingen die de verschillende kwaliteitsdimensies aan de hand van indicatoren op een concrete wijze meetbaar en zichtbaar wil maken. *November 2003.*

Bovenstaande publicaties kunnen gratis verkregen worden bij de administratie Planning en Statistiek, Boudewijnlaan 30, 1000 Brussel, tel. 02/553 57 84, fax 02/553 58 08.

e-mail: caroline.temmerman@azf.vlaanderen.be.

Enkel de laatste editie van het VRIND-rapport en Vlaanderen Gepeild! zijn te betalen (15 euro elk). U kunt beide publicaties bestellen via het elektronisch bestelloket <http://publicaties.vlaanderen.be>

Al de APS-publicaties kunnen gratis gedownload worden in PDF-formaat via de website (http://aps.vlaanderen.be/statistiek/publicaties/stat_Publicaties.htm).

De **website** van de administratie Planning en Statistiek is raadpleegbaar op de site www.vlaanderen.be/APS. Ze bevat een schat aan Vlaamse overheidsstatistieken. Deze site is een ideaal startpunt voor wie in de openbare statistiek een weg zoekt.

Aangezien ons aanbod aan cijferreeksen en documenten voortdurend uitbreidt, willen we de gebruikers helpen in hun zoektocht naar de gewenste informatie. Aan de zoekfunctie op de APS-website werd een synoniemenlijst gekoppeld. Zo hoeft u niet altijd de vakterm of het juridisch correcte woord te kennen om toch antwoorden te vinden op uw vragen.

